

608

7.64.3420

**РАБОТНИЦА
і СЯЛЯНКА**

№8 жнівень 1957

Песни революции

Песни барацбы і змагання! Песни першых перамог у цяжкай барацбе!
Колькі гарачых і светлых пачуццяў абуджалі яны!.. І ў тых, што
на смерць стаялі на рабочих барыкадах і паміралі са словамі „Варша-
вянкі“ на смаглых вуснах... І ў тых, што гадамі пакутавалі ў турмах
і ссылках, гінулі ціха і непрыкметна за вялікую справу вызвалення
чалавецтва, гінулі з песняй і надзеяй!.. І ў тых, што пад мужнюю
суровую мелодыю ішлі самкнутымі радамі на бой крывавы, святы
і правы, на подзвіг і на смерць за шчасце народнае!

І песня, суровая песня барацбы, як сцяг, лунала над імі.

...Нельга стрымаць хвалявання, калі чуеш зараз гэтыя песні — песні
рэвалюцыі, з якімі 40 год назад нашы бацькі і дзяды — верныя салдаты
рэвалюцыі — здабылі нам, сваім нашчадкам, шчаслівае жыццё.

Смело, товарищи, в ногу!

Смело, товарищи, в ногу!
Духом окрепнув в борьбе,
В царство свободы дорогу
Грудью проложим себе.

Вышли мы все из народа,
Дети семьи трудовой.
«Братский союз и свобода» —
Вот наш девиз боевой!

Долго в цепях нас держали,
Долго нас голод томил,
Чёрные дни миновали,
Час искупленья пробил!

Время за дело приняться,
В бой поспешим поскорей,
Нашей ли рати бояться
Призрачной силы царей!

Всё, чем их держатся троны. —
Дело рабочей руки...
Сами набьём мы патроны,
К ружьям привинтим штыки!

Свергнем могучей рукою
Гнёт роковой навсегда
И водрузим над землею
Красное знамя труда!

Красное знамя

Слезам залит мир безбрежный,
Вся наша жизнь — тяжёлый труд,
Но день настанет неизбежный,
Неумолимо грозный суд!

Припев:

Лейся вдаль, наш напев! Мчись кругом!
Над миром знамя наше реет
И несёт клич борьбы, мести гром,
Семя грядущего сеет.
Оно горит и ярко рдеет:
То наша кровь горит огнём,
То кровь работников на нём.

Пусть слуги тьмы хотят насильно
Связать разорванную сеть,
Слепое зло падёт бессильно,
Добро не может умереть!

Припев.

Бездушный гнёт, тупой, холодный,
Готов погибнуть наконец.
Нам будет счастьем труд свободный,
И братство даст ему венец.

Припев.

Смелей, друзья! Идём все вместе,
Рука с рукой и мысль одна!
Кто скажет буре: стой на месте!
Чья власть на свете так сильна!

Припев.

Долой тиранов! Прочь оковы!
Не нужно старых, рабских пут!
Мы путь земле укажем новый,
Владыкой мира будет труд!

Припев.

Варшавянка

Вихри враждебные веют над нами,
Тёмные силы нас злобно гнетут,
В бой роковой мы вступили с врагами,
Нас ещё судьбы неизвестные ждут.

Но мы подыдем гордо и смело
Знамя борьбы за рабочее дело,
Знамя великой борьбы всех народов
За лучший мир, за святую свободу.

Припев:

На бой кровавый,
Святой и правый,
Марш, марш вперед,
Рабочий народ!
На бой кровавый,
Святой и правый,
Марш, марш вперед,
Рабочий народ!

Мрёт в наши дни с голодухи рабочий.
Станем ли, братья, мы дольше молчать!
Наших сподвижников юные очи
Может ли вид эшафота пугать!

В битве великой не сгинут бесследно
Павшие с честью во имя идей,
Их имена с нашей песней победной
Станут священны миллионам людей.

Припев.

Нам ненавистны тиранов короны,
Цепи народа-страдальца мы чтим,
Кровью народной залитые троны
Кровью мы наших врагов обагрим.

Месть беспощадная всем супостатам,
Всем паразитам трудящихся масс,
Мщенье и смерть всем царям-плутократам,
Близок победы торжественный час.

Припев.

Б. 2354

Пролетарыі ўсіх краін, еднайцеся!

РАБОТНІЦА № 8 І СЯЛЯНКА

ЖНІВЕНЬ 1957

ВЫДАННЕ ЦК КП БЕЛАРУСІ
ГОД ВЫДАНИЯ ТРЫЦЦАЦЬ ТРЭЦІ

БЕЛАРУСКІ ЭКАНАМІЧНЫ РАЁН

СОВЕЦКІ Саюз займае шостую частку зямнога шара. На гэтай велізарнай тэрыторыі за 40 год савецкай улады склаўся пэўны гаспадарчы падзел працы, звязаны з размяшчэннем прадукцыйных сіл краіны за ўвесь час будаўніцтва сацыялізма, вырашаліся задачы па ўстанаўленню рацыянальнага падзелу працы паміж эканамічнымі раёнамі. Надавалася вялікае значэнне спецыялізацыі і ўсебаковаму развіццю раёнаў.

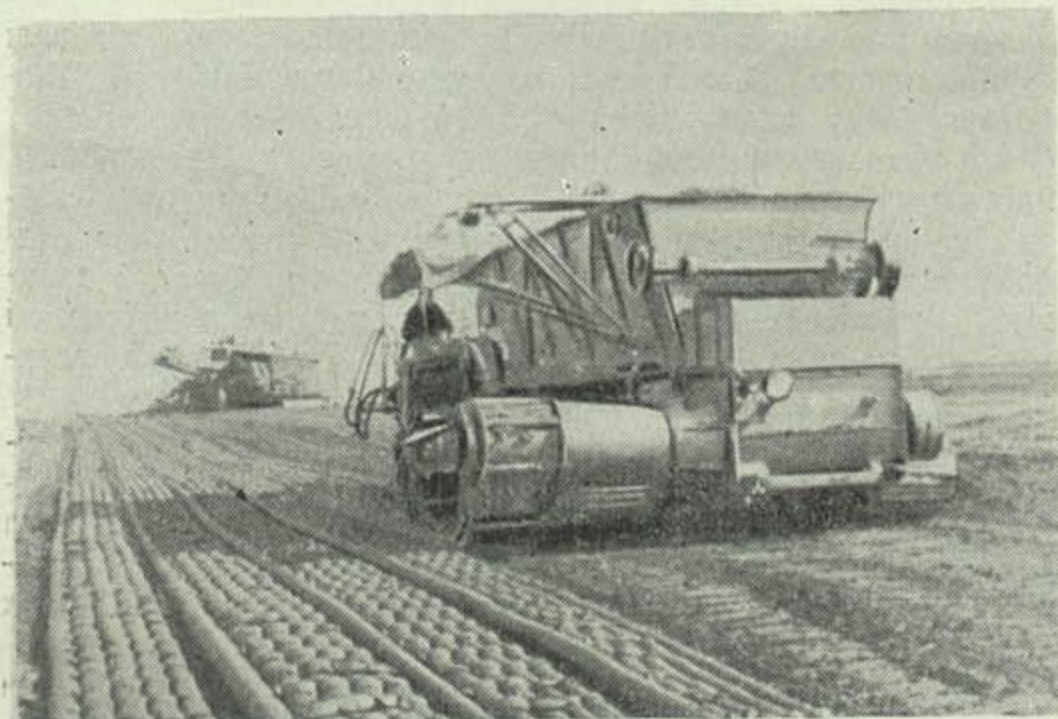
Шостым пяцігадовым планам прадугледжана: «Ажыццявіць правільную спецыялізацыю і комплекснае развіццё гаспадаркі эканамічных раёнаў з улікам больш эфектыўнага выкарыстання іх прыродных і працоўных рэсурсаў у мэтах павышэння прадукцыйнасці грамадскай працы».

Правільнае эканамічнае раёнаванне краіны забяспечыць найбольш спрыяльныя ўмовы для гаспадарчага і культурнага ўздыму ўсіх рэспублік Савецкага Саюза.

За гады сацыялістычнага будаўніцтва нязмерна вырасла гаспадарка, умацавалася эканамічнае адзінства і самастойнасць усіх нацыянальных рэспублік. Комуністычная партыя і Савецкі ўрад за апошні час ажыццявілі буйныя мерапрыемствы па расшырэнню правоў і самастойнасці саюзных рэспублік у іх гаспадарчым і культурным будаўніцтве, што з'явілася прадпасылкай для перабудовы кіравання прамысловасцю і будаўніцтвам.

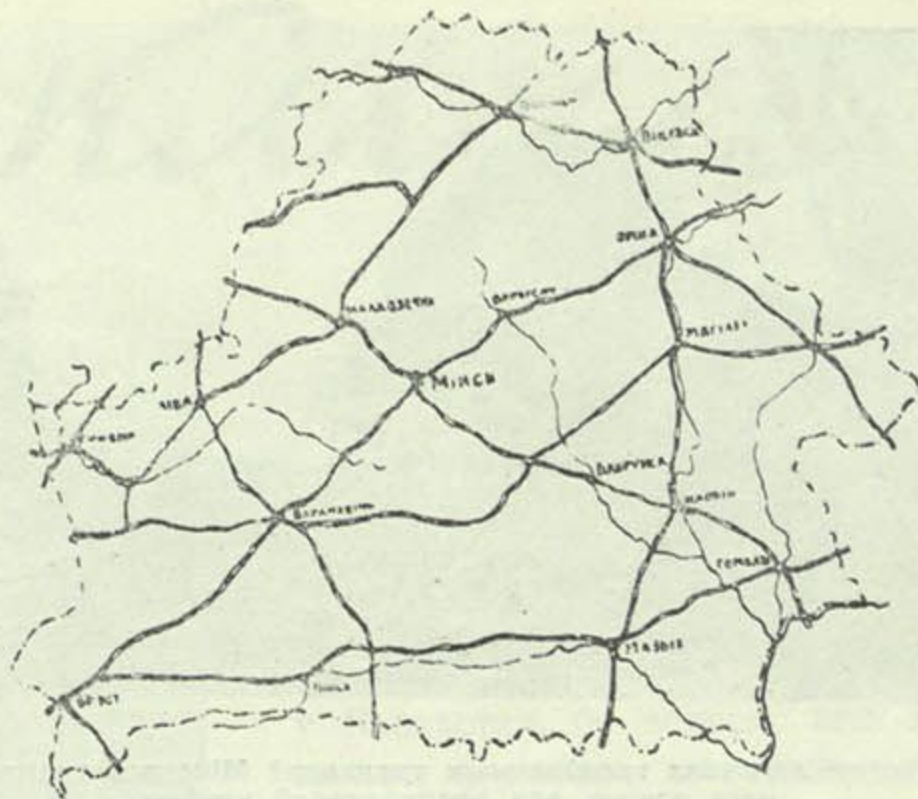
Тэзісы даклада таварыша Н. С. Хрушчова па гэтаму пытанню абмяркоўвала ўся краіна. Адбылося больш поўмільёна сходаў, на якіх прысутнічала звыш 40 мільёнаў працоўных. Былі ўнесены дзесяткі тысяч прапановаў.

Усенароднае абмеркаванне закончылася тым, што VII сесія Вярхоўнага Савета СССР ухваліла і прыняла закон «Аб

На Гомельшчыне разгарнулася масавая здабыча торфу. Спалучаючы ў гонар 40-й гадавіны Вялікага Кастрычніка, многія брыгады торфазавода «Большэвік» перавыконваюць зменныя заданні. На здымку: расціланне торфу электрасцілачнай машынай.

Фото Ф. Раманава.

далейшым удасканаленні арганізацыі кіраўніцтва прамысловасцю і будаўніцтвам». Паводле гэтага закона, кіраўніцтва прамысловасцю і будаўніцтвам павінна ажыццяўляцца па тэрытарыяльнаму прынцыпу на аснове эканамічных адміністрацыйных раёнаў, якія ўтвараюцца Вярхоўнымі Саветамі саюзных рэспублік.

Беларуская рэспубліка за гады савецкай улады з дапамогай рускага народа ліквідавала спрадвечную адсталасць і да пачатку Вялікай Айчыннай вайны ператварылася ў індустрыяльна развітую сацыялістычную рэспубліку. Вайна знішчыла плёны шматгадовай працы. Народная гаспадарка рэспублікі па асобных галінах была адкінута на 25—30 год назад. Але вайна не зламала волю народа да будаўніцтва шчаслівага жыцця.

На Беларусі за пасляваенны перыяд узніклі шмат буйнейшых машынабудаўнічых заводаў. Рэспубліка выпускае аўтамабілі, трактары, электраматоры, дарожныя машыны, матацыклы, веласіпеды, складаныя металарэжучыя станкі, сельскагаспадарчыя і меліярацыйныя машыны, машыны для будаўнічай індустрыі і розныя іншыя віды абсталявання.

Машынабудаванне выклікала далейшыя высокія тэмпы індустрыялізацыі. Рэспубліка штогод асвойвае вялікую колькасць новых відаў машын і абсталявання: папярочна-стругальныя, падоўжна-стругальныя, заточныя, рэзбанаразныя, працяжныя, абдзірачныя, шліфавальныя станкі, канаваканальнікі, бульдозеры, скрэперы, кустарэзы, каткі, шыферныя машыны, абсталяванне для цагельных заводаў, электравымяральныя прылады, насосы, ліцейнае абсталяванне і да т. п.

Мінскі аўтамабільны завод выпускае дызельныя аўтамашыны розных марак, у тым ліку машыны грузапад'ёмнасцю ў 25 тон, і асвойвае вытворчасць саракатонных грузавікоў. 25-тонныя самазвалы ў комплексе з магутным экскаватарам з поспехам працуюць на буйнейшых будоўлях краіны. Адзін такі самазвал перавозіць ал 500 да 700 тон грузаў у дзень.

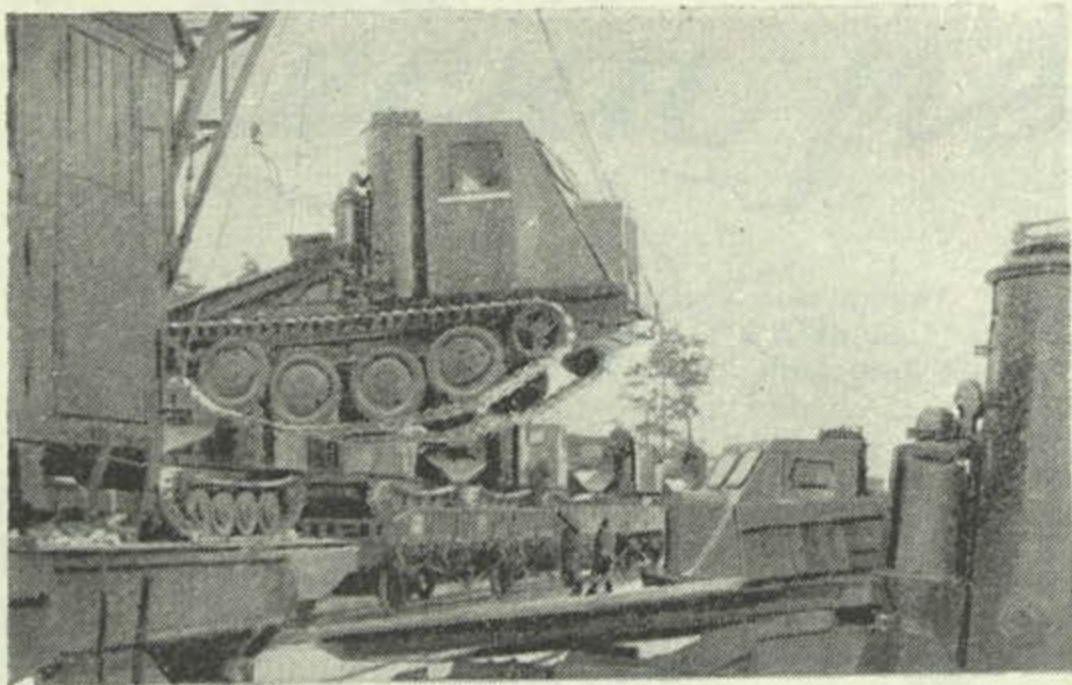
Мінскі трактарны завод асвойвае новы тып прапашнага трактара «Беларусь». Трактар зручны і для сельскай гаспадаркі і для розных земляных работ. З навяснымі прыстасаваннямі можа служыць бульдозерам і экскаватарам. Завод наладзіў серыйны выпуск магутных тралёвак трактараў, якія з поспехам працуюць на лясных масівах Савецкага Саюза.

Мінскі падшыпнікавы завод выпускае шарыкавыя і ролікавыя падшыпнікі: ад мініятурных (вагой у некалькі дзесяткаў грамаў) да велізарных (вагой у некалькі дзесяткаў кілограмаў).

Прадпрыемствам высокай дакладнасці з'яўляецца Мінскі гадзіннікавы завод. Ён выпускае гадзіннікі, механізм якіх важаць менш 4 грамаў.

Шмат выпускаецца ў нас ліставой і дахавай сталі, чыгунна-водаправодных і каналізацыйных труб.

У рэспубліцы створаны спецыяльныя заводы па вы-

На здымку: адгрузка тралёвачных трактараў Мінскага трактарнага завода для леспрамгасаў краіны.
Фото І. Савіча.

На Мінскім аўтамабільным заводзе група канструктараў пад кіраўніцтвам Е. І. Калмыкова стварыла магутны аўтамабіль-самазвал «МАЗ-530» грузапад'ёмнасцю ў 40 тон.
Фото В. Лупейкі.

творчасці розных сельскагаспадарчых машын, што дало калгаснікам магчымасць значна павялічыць вытворчасць сельскагаспадарчых культур, асабліва ільну і бульбы.

Партыя паставіла задачу — у бліжэйшыя гады дагнаць Злучаныя Штаты Амерыкі па вытворчасці мяса, малака і масла на душу насельніцтва. Паспяхова вырашыць яе можна толькі на базе высокаразвітай прамысловасці, якая ў павялічанай колькасці будзе пастаўляць сельскай гаспадарцы машыны і мінеральныя ўгнаенні.

У рэспубліцы значна павялічылася магутнасць электрастанцый, у два-тры разы супроць давашняга ўзроўню вырасла вытворчасць будаўнічых матэрыялаў: цэглы, цэменту, вапны, чарапіцы, абліцовачай керамікі, мінеральнай ваты, пустацельных блокаў, аконнага шкла.

Велізарны рост прамысловай вытворчасці і электрастанцый выклікаў рэзкае павелічэнне здабычы торфу. Патрабавалася комплексная механізацыя і тэхнічнае пераўзбраенне існуючых торфазаводаў. За пасляваенны перыяд пабудавана некалькі торфабрыкетных заводаў, якія за 1957 год выпускаць 140 тыс. тон брыкету.

Значныя лясныя багаці рэспублікі спрыялі развіццю шырокай сеткі прадпрыемстваў па вытворчасці фанеры, запалак, мэблі, сталярных вырабаў, розных будаўнічых дэталей, па выпуску прадуктаў лесахіміі — каніфолі, дзёгцю, шкінінару.

За пасляваенныя гады шпарка разгарнулася вытворчасць прадметаў шырокага ўжытку. У 1956 годзе выпушчана 68,1 тыс. штук швейных бытавых машын, 124 тысячы радыёпрыёмнікаў і тэлевізараў, электрапрылады, піяніна і многа іншых вырабаў для насельніцтва.

Для характарыстыкі размаху вытворчасці прадметаў шырокага ўжытку даволі сказаць, што ў 1956 годзе прадпрыемствы рэспублікі за адзін дзень выпускалі звыш 40 тыс. пар абутку, звыш 240 тыс. пар панчошна-шкарпэткавых вырабаў, звыш як на 6 млн. рублёў швейных вырабаў, 13 тыс. метраў шарсцяных, 135 тыс. метраў ільняных тканін, звыш 5 тыс. кв. метраў дывановых вырабаў, на 1 млн. рублёў мэблі, звыш 400 радыёпрыёмнікаў і тэлевізараў, 227 швейных машын, звыш 300 тыс. бляшанак кансерваў усіх відаў, звыш 200 тон кандытарскіх вырабаў.

За апошнія гады ў Мінску ўвайшлі ў строй такія буйныя прадпрыемствы, як паліграфічны камбінат, гадзіннікавы завод, завод па вытворчасці трактарных дэталей і многа іншых.

Наша рэспубліка займае толькі 1 прац. усёй тэрыторыі Савецкага Саюза і складае 4 прац. насельніцтва ад усіх жыхароў краіны. Яна дае 13 прац. усёй здабычы торфу, 8,1 прац. металарэжучых станкоў, 7 прац. аконнага шкла, 10 прац. матацыклаў.

2

Зараз амаль на 2,5 тыс. прамысловых прадпрыемстваў

рэспублікі штогод вырабляецца рознай прадукцыі на суму звыш 20 млрд. рублёў. Прадукцыя нашых заводаў, асабліва машынабудаўнічых і станкабудаўнічых, добра вядома не толькі ва ўсіх канцах Савецкага Саюза, але і за яго межамі. На дарогах Кітайскай Народнай Рэспублікі, Польшчы, Балгарыі, Румыніі, Югаславіі можна сустрэць магутныя дызельныя аўтамабілі з эмблемай «Зубр» Мінскага аўтамабільнага завода. На палях замежных краін працуюць трактары «Беларусь», а на заводах — металарэжучыя станкі, ліцейныя і іншыя машыны, зробленыя на Беларусі.

У рэспубліцы створаны высокакваліфікаваныя навукова-тэхнічныя кадры. Зараз тут працуе звыш 14 тыс. інжынераў і да 30 тысяч тэхнікаў. Яны здольны паспяхова вырашаць складаныя задачы, якія стаяць перад рэспублікай у галіне перабудовы прамысловасці.

Да апошняга часу прамысловасцю кіравалі міністэрствы і ведамствы са шматлікімі ўпраўленнямі і трэстамі. Такая складаная сістэма кіравання выклікала шмат недахопаў, якія тармазілі вытворчы сувязі, спецыялізацыю і каапераванне па асобных галінах прамысловасці.

Пятая сесія Вярхоўнага Савета БССР прыняла закон аб стварэнні ў Беларускай ССР аднаго эканамічнага адміністрацыйнага раёна.

Густа населены эканамічны адміністрацыйны раён Беларусі характарызуецца кампактным размяшчэннем прамысловасці шматлікіх галін. Раней прамысловасцю кіравалі 9 міністэрстваў. Зараз ёю кіруе адзін Совет Народнай Гаспадаркі. Яму падначалена 835 буйных прадпрыемстваў (34,5 прац. агульнай колькасці прадпрыемстваў рэспублікі), якія вырабляюць 72 прац. усёй прамысловай прадукцыі. Значна ўмацавана мясцовая прамысловасць. У непасрэднае падначаленне абласным выканаўчым камітэтам Саветаў дэпутатаў працоўных перададзена частка металапрацоўчых і дрэвапрацоўчых прадпрыемстваў, рад хлебазаводаў, электрастанцый.

Міністэрства гарадскога і сельскага будаўніцтва і Міністэрства будаўніцтва рэарганізаваны ва Упраўленне будаўніцтва БССР. Гэтая адзіная магутная арганізацыя здольна паспяхова вырашаць задачы ў галіне будаўніцтва прамысловых прадпрыемстваў, жылля, соцкультурных і іншых аб'ектаў рэспублікі.

Рэарганізацыя кіравання прамысловасцю і будаўніцтвам праведзена партыяй і ўрадам выключна своечасова і правільна. Дзіўна, як магла супроць гэтай перабудовы выступіць антыпартыйная група Маленкова, Кагановіча, Молатава, асуджаная ўсёй партыяй, усім нашым народам.

А. ЧЫЖОУ,

намеснік старшыні Дзяржплана БССР.

Цаліна жыча

ПА ЗАКЛІКУ ЦК комсамолу вялікая група студэнтаў ездзіла летась у Кустанайскую вобласць убіраць ураджай, вырашчаны цаліннікамі. Мы не ведалі, хто і як нас сустрэне, але кіраваліся адной думкай: наша дапамога там патрэбна.

Нам давялося працаваць з людзьмі, аб якіх засталіся самыя цёплыя ўспаміны. У асноўным гэта была моладзь. Пад яе залатымі рукамі неабсяжная зямля ажыла, на ёй зашумеў пшанічны акіян.

Не ўсе мы былі знаёмы з сельскагаспадарчымі работамі. Але якім дарагім стаў для нас гэты хлеб, калі мы самі рыхтавалі ток, з нецярплівасцю чакалі першых машын са збожжам, а пасля любоўна сушылі зярно.

Успамінаецца, як паступілі першыя тоны збожжа — і раптам дождж. Мы ўсе (12 дзяўчат-студэнтак) пабеглі на ток і гатовы былі закрыць сабой яшчэ несабранае ў купы буйнае зерне.

Потым работа наладзілася. Працавалі, колькі патрэбна было. Ін-

Г. Маркіна і Т. Шастакова.

шы раз суткамі з двухгадзінным адпачынкам. Але з якой гордасцю глядзелі мы на наш ток, засыпаны купамі збожжа.

За сваю працу мы былі ўзнагароджаны значком ЦК ВЛКСМ «За асваенне новых зямель».

Шкада было ад'язджаць. Не забыць развітальную лінейку. Ва ўсіх заззялі вочы, калі брыгадзір дзякаваў за працу, жадаў поспехаў у вучобе. Ён быў упэўнены, што мы і сёлета прыедзем на дапамогу. І праўда: мы зноў едзем у Казахстан, бо ведаем, што там вельмі патрэбны маладыя, здаровыя рукі. Але цяпер едзем у Акмолінскую вобласць. Мы ўпэўнены, што і ў наш знаёмы зернесоўгас «Алтынсарына» Кустанайскай вобласці, дзе мы летась працавалі, паедзе працавітая моладзь. А мы пастараемся працаваць яшчэ лепш, бо маем ужо некаторы вопыт работы на цалінных землях.

Г. МАРКІНА, Т. ШАСТАКОВА,

студэнткі Дзяржаўнага
педагагічнага інстытута
імя М. Горкага.

Па закліку ЦК ВЛКСМ тысячы юнакоў і дзяўчат Гомеля выказалі жаданне убіраць ураджай на цалінных землях. 4 ліпеня ў Поўночны Казахстан выехала першая партыя маладых патрыётаў у колькасці 300 чалавек. На здымку: мітынг на Прывакзальнай плошчы, прысвечаны провадам патрыётаў. Выступае сакратар абкома комсамолу Т. Халайкова.

Фото Н. Дзяругіна.

НАЎРАД ці знойдзеца цяпер у нашай краіне такі куток, дзе-б людзі не адчувалі набліжэння вялікага свята — саракагоддзя Кастрычніка.

Да свята дзейна рыхтуецца і шматтысячны калектыў Віцебскай швейнай фабрыкі «Сцяг індустрыялізацыі».

Сёмы пашывачны цэх пачаў працаваць па сямігадзіннаму графіку і першым на фабрыцы выканаў поўгадавы план, даўшы звыш задання 3 200 адзінак швейных вырабаў. Вядома, перамога не прыйшла сама сабой. Яе настойліва кавалі сапраўдныя патрыёты. Хіба не заслугоўвае пашаны Еўдакія Латышава, якая па сутнасці працуе за дваіх. Загляніце ў яе разліковую кніжку: яе штодзённая норма выпрацоўкі 200 — 210 працэнтаў. Пабач з ёю працуе Елізавета Шапурава. Яна ўжо выканала амаль дзве гадавыя нормы.

Выдатныя людзі працуюць і ў першым пашывачным. Начальнік цэха Марк Шапураў ахвотна расказвае пра маладую швачку Валянціну Капусціну, пра пажылую работніцу Лідзію Савіцкую. Абедзве яны на машынах «Зіг-заг» апрацоўваюць ніз падкладкі жаночага паліто. Па ўласнай ініцыятыве яны ўзяліся дадаткова рабіць плечавыя накладкі. Такім чынам, яны працуюць за чацвярых.

Зусім нядаўна цэх пачаў барацьбу за эканомію дэталяў і змазачнага матэрыялу. Кожны месяц тут эканоміцца больш 12 кг змазачных матэрыялаў, 10 ігольных пласцінак і звыш 500 іголак. Не цяжка падлічыць, колькі на гэтым эканоміць уся фабрыка. А ў нас такіх пашывачных цэхаў дзевяць!

Калектыў нашай фабрыкі горада адобрыў пастанову чэрвеньскага Пленума ЦК КПСС, які выкрыў антыпартыйную групу Маленкова, Кагановіча, Молатава.

Ніколі савецкі народ

ДА СЛАЎНАГА ЮБІЛЕЮ

не траціў веры ў партыю. Мы поўны рашучасці ажыццявіць усе вялікія задумы Комуністычнай партыі, прынятыя XX з'ездам КПСС. Мы верым партыі і ўраду таму, што бачым, як з кожным днём паліпшаюцца ўмовы працы, быту. Да паслуг швейнікаў дзіцячыя яслі і сад, поліклініка, прафілакторый, бібліятэка. У піонерскім лагеры штогод адпачывае па 250 —

300 дзяцей рабочых і служачых. Намечана будаўніцтва ўласнага дома адпачынку на беразе Заходняй Дзвіны. Будуюцца рабочы пасёлак швейнікаў.

Поўнакроўным творчым жыццём жывуць віцебскія швейнікі. Яны ўжо двойчы ўдастоіліся быць занесенымі ў лік перадавікоў усенароднага сабораўніцтва ў гонар слаўнага юбілею нашай краіны. Фабрыка атрымала трэ-

Сакратар партбюро Віцебскай швейнай фабрыкі «Сцяг індустрыялізацыі» Мар'я Меляшчова (злева) гутарыць з работніцамі Валянцінай Бортнікавай, Соф'яй Тыпанавай, Ірынай Краснабаевай і Валянцінай Губарэвіч.

цюю ўсесаюзную прэмію за вытворчыя поспехі ў першым квартале бягучага года. Калектыў фабрыкі выпусціў звыш квартальнага задання 10 тысяч паліто, касцюмаў і іншых швейных вырабаў, сэканоміў больш 2 500 метраў тканіны, укараніў у вытворчасць 10 новых фасонаў. У другім квартале звыш плана выпушчана прадукцыі на 2 мільёны 177 тысяч рублёў.

Але самым знамянальным з'яўляецца рост нашых людзей. Хто-б мог сказаць, напрыклад, пра маладую работніцу Ніну Радзеўскую, што яна стане вядомым чалавекам на фабрыцы? На вытворчасць прыйшла з вёскі Дубровенскага раёна, дзе скончыла сярэдняю школу. За тры гады работы на фабрыцы яна выдатна вывучыла амаль усе пашывачныя аперацыі. Сёлета яна абрана дэпутатам гарадскога Савета, намеснікам сакратара цэхавай комсамольскай арганізацыі. Ніна Радзеўская — завочніца Маскоўскага тэхнікума лёгкай прамысловасці, удзельніца Сусветнага фестывалю моладзі і студэнтаў у Маскве.

Ды хіба ў нас толькі адна такая Ніна? За гэты час выраслі Тамара Лорінава — цяпер старшы майстар пашывачнай брыгады, Людміла Балмышава, Валянціна Сямёнава і іншыя.

Як моладзь, так і ветэраны фабрыкі жывуць адной думкай, адным імкненнем — як мага больш даць Радзіме высокакасных швейных вырабаў.

Мар'я МЕЛЯШЧОВА,
сакратар партарганізацыі
Віцебскай швейнай фабрыкі
«Сцяг індустрыялізацыі».

Начальнік цэха Мар'я Мацэнка правярае работу швачкі Алы Мазнікавай. Комсамолка А. Мазнікава выконвае норму на 135—140 прац.

ПРАЦА ЎПРЫГОЖВАЕ ЧАЛАВЕКА

УМЯНЕ, як і ва ўсёй нашай моладзі, не было прычын хвалявацца за сваю будучыню. Радзіма адкрыла перад намі шырокія гарызонты. Я выбрала прафесію станкабудаўніка. Сяброўкі гаварылі мне, што гэта брудная работа, не для дзяўчыны. Але я разумела, што любая праца ў нашай краіне ўпрыгожвае чалавека, а працаваць на станкабудаўнічым прадпрыемстве — падвойны гонар. З вялікай радасцю пераступіла я парог завода і ўлілася ў яго творчы калектыў. Кіраўцы ветліва сустрэлі мяне, як і іншых дзесяцікласнікаў. Спачатку прыставілі вучаніцай да спрактыкаванай работніцы Кацярыны Смірновай, а праз тры месяцы я пачала працаваць самастойна.

Вядома, спачатку не ўсё выходзіла гладка. Але цяжкасці я пераадольвала з дапамогай тэхнічнай літаратуры і набытых у школе ведаў. Многа дапамаглі мне шліфоўшчыца Кацярына Смірнова, старшы майстар Іван Ткачэнка, майстар Іван Сухарскі, які працуе на заводзе ўжо 27 год. Дзякуючы ім я паспяхова авалодала шліфоўкай і атрымала чацвёрты разрад.

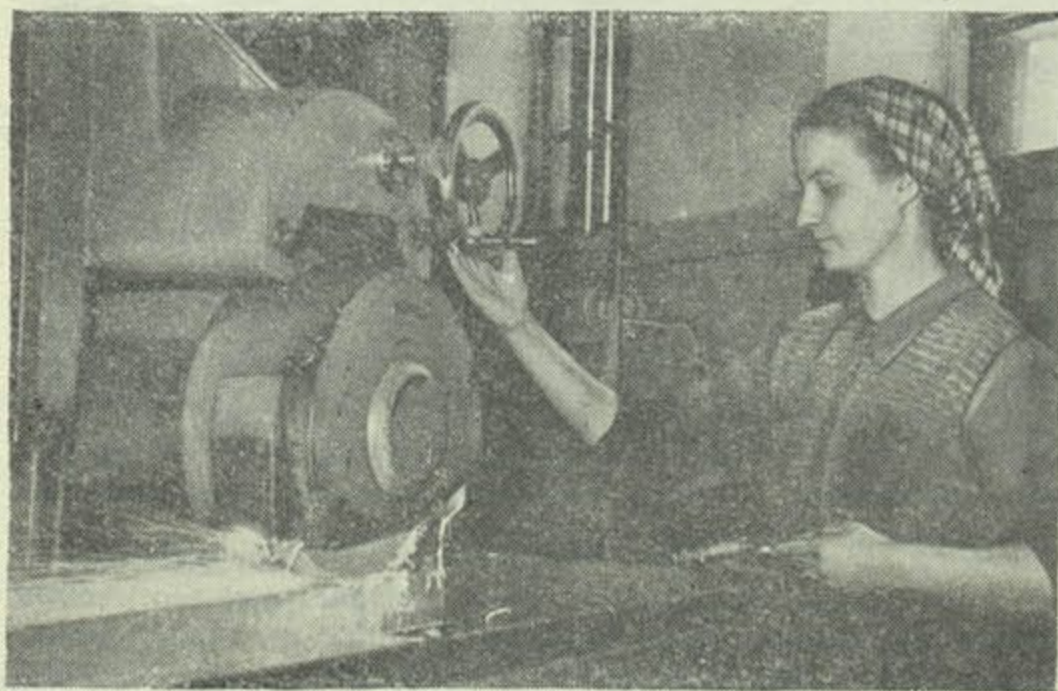
Цяпер наш калектыў працуе над асваеннем новай тэхнікі. Сёлета нам трэба асвоіць 33 віды серыйных і спецыяльных станкоў. Ужо выпускаем бяспэнтравашліфавальны станок-поўаўтамат навейшай канструкцыі, прызначаны для ўключэння ў аўтаматычную лінію. Станок апрацоўвае дэталі дыяметрам ад 0,8 да 0,5 міліметра. Завяршаецца асваенне яшчэ трох новых мадэлей станкоў. Гэта будуць высокапрадукцыйныя, аблегчаныя, прыгожа аформленыя агрэгаты.

Не без гонару магу сказаць, што ў высокародную справу стварэння новых станкоў для народнай гаспадаркі ўкладзена і мая часцінка скромнай працы. У ліку першых я датэрмінова завяршыла гадавое заданне.

Саракагоддзе Вялікага Кастрычніка вырашыла азнаменаваць новымі працоўнымі поспехамі: выканаць яшчэ не менш 8 месячных норм, а таксама здаць экзамены на завочнае аддзяленне Ленінградскага політэхнічнага інстытута.

Тамара ЕРУХІМОВІЧ,

шліфоўшчыца першага механічнага цэха
Віцебскага станкабудаўнічага завода
імя Кірава.

Шліфоўшчыца Віцебскага станкабудаўнічага завода імя Кірава Тамара Ерухімовіч.

НОВЫЯ РЫСУНКІ ДЫВАНОЎ

ВІЦЕБСКІЯ дываны з прыгожым беларускім арнаментам можна бачыць ва ўсіх кутках нашай краіны. Яны ўпрыгожваюць кватэры рабочых, служачых, калгаснікаў. Але хоць і вялікі попыт на нашыя дываны, усё-ж калектыў камбіната клапаціцца аб паляпшэнні якасці, стараецца зрабіць іх больш прыгожымі, арыгінальнымі.

Мастакі Ганна Саленікава, Тамара Гусева і загадчыца мастацкай майстэрні Вера Сенькіна абмяркоўваюць новы рысунк дывана. Віцебскі дывановы камбінат выпускае такія дываны да саракагоддзя Вялікага Кастрычніка.

Фото П. Нікіціна.

Вядома, што ўзор любога дывана задумваецца ў сценах мастацкай майстэрні. За апошнія гады наш невялікі калектыў мастакоў стварыў 200 рознастайных узораў, якія паспяхова асвоены вытворчасцю. Зараз сярод мастакоў майстэрні — вялікі творчы ўздым. Тамара Гусева, Нікалай Дзёмін, Іван Шуруп стварылі новы рысунк фестывальнага дывана. Сотні працоўных набылі ўжо такія дываны і ўпрыгожылі імі кватэры. Многія зарубежныя сябры, пабываўшы ў Маскве на Сусветным фестывалі моладзі, напэўна, павязуць да сябе на радзіму разам з іншымі сувенірамі і віцебскія фестывальныя дываны.

Творчым поспехам як маім, так і ўсяго калектыву камбіната з'явілася стварэнне арыгінальнага дывана да 250-годдзя Ленінграда, у падарунак працоўным горада-героя.

Нядаўна зданы ў вытворчасць новыя ўзоры рускага, азербайджанскага, латышскага, беларускага жакардавых і набіўных дываноў, створаныя Зояй Лудоне, Тамарай Гусевай і Ганнай Саленікавай. Няма сумнення, што гэтыя дываны будуць мець вялікі поспех.

Да слаўнага саракагоддзя Вялікага Кастрычніка рыхтуецца прыгожы жакардавы дыван паводле майго рысунка. У цэнтры — герб Савецкага Саюза, акаймаваны каласамі пшаніцы, галінкамі дубу, кветкамі канюшыны, ільну. У верхняй частцы дывана — флагі ўсіх пятнаццаці рэспублік. Унізе на фоне блакітнага неба ўзвышаецца будынак Смольнага, над шпілем якога лунае чырвоны сцяг. На дыване вытканы знамянальныя даты «1917—1957 гг.».

Мастакі майстэрні стварылі 11 новых прыгожых рысункаў дываноў, якія будуць асвоены вытворчасцю да слаўнага юбілею савецкай дзяржавы.

Вера СЕНЬКІНА,

загадчыца мастацкай майстэрні
Віцебскага дывановага камбіната.

АСІРАЦЕЛА я рана. Чацвёрта нас малых засталася на выхаванні ў бабулі. Як пракарміць такую чараду? Вось і пайшла я ў заробаткі з васьмі год. Батрачыла ў памешчыка Сальцэвіча. Карміла і даіла кароў, прыбірала хлеб, а потым і пакоі. Ад непасільнай працы за дзень без памяці завальвалася ў свой закутак.

Служыў у пана за кавалю сусед з нашай вёскі. Бачыў ён, як я гібею на панскай катарзе, і папярэдзіў бабулю:

— Забярыце дзяўчынку, а то замардуюць яе!

Перапалохалася бабка і пайшла пеша за сорок вёрст у маёнтак. Тыдзень дабіралася. Пан ад «шчодрасці» сваёй даў бабуцы пяць рублёў за чатыры гады маёй работы.

З гэтымі грашыма і накіравалася я ў далёкае падарожжа непісьменнай дванаццацігадовай дзяўчынкай з Лёзненскага павету Віцебскай губерні.

Прыехала ў Петраград у пачатку 1905 года. Далі мне адрас нашай зямлячкі, якая выйшла замуж за піцёрскага рамізніка. Праўду кажуць, што гора ды галеча згуртоўваюць людзей: не была яна мне ні сваячкай, ні нават знаёмай, а прыняла і прытуліла як родную. Уладзіла мяне ў нянькі да купца. Там добра спазнала я, што такое дакоры ды вокрыкі, загады ды ў каршэнь.

Настаў трывожны час. Зямлячка мая хадзіла да царскага палаца, бачыла крывавую расправу з рабочымі, жанчынамі, дзецьмі. Памятаю, як урачыста збіралася яна ранкам, адзела лепшую сукенку, а неўзабаве ўбегла ў хату бледная, разгубленая, з крыкам: «Страляюць! Забіваюць! Цар загадаў!». Я спалохалася і яе галашэння і выгляду беглых у роспачы людзей.

Тады я сэрцам адчула, што цар супроць народа, што рабочыя, як і батракі на вёсцы, церпяць тую-ж эксплуатацыю. Прыходзілі да нас суседзі. Я пачала прыслухоўвацца да іх размоў аб роўнасці, братэрстве і свабодзе і сваім дзіцячым розумам да многага даходзіць. Навучылася чытаць, цікавілася тым, што пішуць у газетах, у часопісах.

Новая хваля абурэння пракацілася па Піцеры, калі ў 1912 годзе дайшлі сюды весткі аб расстрэле на Ленскіх капальнях. Тады я ўпершыню пачула пра Леніна, упершыню чытала яго палымныя словы ў абарону ленскіх рабочых. Рабочыя ўжо тады называлі яго правадыром партыі.

К таму часу я працавала ўжо на кансервавым заводзе «Экстроль», які належаў ваеннаму ведамству. Выконвала абавязкі касіра-інкасатара. Кожны дзень пад аховай салдат ездзіла па мясных крамах, якія былі падначалены заводу, і збірала іх дзённую выручку. Часам выдавала рабочым зарплату. Ім плацілі літаральна грашы за тыдзень цяжкай працы ў гарачых душных цэхах, дзе яны прастойвалі па 12 гадзін у суткі. Мне няёмка было глядзець ім у вочы. Адчувала сябе так, быццам украла ў іх палову заробатку.

Я не магла яшчэ знайсці дарогу да партыі, але прагна шукала кожнага выпадку, каб пачуць што-небудзь новае аб барацьбе рабочых, аб Леніне. Наш завод знаходзіўся пад ваенізаванай аховай, таму партыйнаму агітатару цяжка было трапіць да нас. Ды і рабочыя, відаць, не вельмі мне давяралі, лічылі прыслужніцай начальства.

Пачалася імперыялістычная вайна. На заводзе ў асноўным працавалі жанчыны. Схуднелыя, знясіленыя, з глыбока ўпалымі вачыма выходзілі яны з заводскага двара.

Можна было заўважыць, як распальвалася атмасфера, як рэвалюцыянізаваліся рабочыя, якім партыя цяжкім тлумачыла пагібелны сэнс імперыялістычнай вайны.

Лютаская рэвалюцыя пранеслася па краіне ўраганам.

У той дзень, як і звычайна, ехала я з аховай салдат збіраць выручку. Раптам з боку Садовай пачулася страляніна.

У горадзе Маладзечна пражывае пенсіянерка Ядвіга Новік, член КПСС з 1919 года. У 1917 годзе, будучы ў Пецярбурзе, яна прымала ўдзел у Лютаскай і Кастрычніцкай рэвалюцыях. Бачыла В. І. Леніна, чула яго выступленні. Ніжэй мы друкуем успаміны Я. Г. Новік.

Памятныя сустрэчы

на плошчы, у мяне быццам вырасла крылле, нешта ўзняло мяне, аднекуль прыліла вялікая сіла. Людзі ў радасці кідалі ўгору шапкі, падымалі рукі.

Сэнс прамовы Леніна перадаваўся з вуснаў у вусны. Усе з натхненнем паўтаралі яго словы: «Няхай жыве сацыялістычная рэвалюцыя!».

З прыездам Леніна пачалася актыўная барацьба за пролетарскую рэвалюцыю.

Мне хочацца расказаць, як я сустрэлася з Леніным у 1919 годзе.

Фронт патрабаваў людзей. Ужо мала было чырвонагвардзейскіх атрадаў, каб даць ворагу адпор. Супроць маладой Савецкай рэспублікі контррэвалюцыя павяла рэгулярную армію. Партыя звярнулася да працоўных з заклікам: «Усе на абарону савецкай улады!». Петраградскі пролетарыят фарміраваў палкі і дывізіі і пасылаў на фронт. Для ўмацавання савецкай улады на Доне і арганізацыі харчовай дапамогі галадаючаму Піцеры сфарміраваўся першы петраградскі эшалон добраахвотнікаў. Уключылі ў яго і мяне. У Маскве эшалон затрымаўся на некалькі дзён. Кожны марыў пабачыць Владзіміра Ільіча.

Як зараз памятаю: была сонечная майская раніца. Я з групай жанчын стаяла каля вагона. Раптам пад'ехала легкавая машына, і з яе вышаў Ленін. Ішоў ён па пероне ў лёгкім паліто наросхрыст, у кепцы. Вестка аб прыбыцці Леніна маланкай абляцела эшалон. Усе высыпалі з вагонаў.

Ільіч ветліва прывітаўся з намі. Мы абступілі яго цесным колам. Нехта прынёс крэсла. Ленін узяўся на яго і звярнуўся да нас з прамовай. Гаварыў ён проста, без прыкрас. Я добра бачыла яго і чула кожнае слова. Яны глыбока западалі ў свядомасць, і незразумелае рабілася ясным. Ільіч, не тоячы, расказаў нам пра цяжкае становішча ў краіне і ў прыватнасці

Бачу: бягуць людзі, хто ў кірунку стрэлаў, хто назад. Нам крычаць: «Зварочвай убок! Праезду няма!» Я злезла з павозкі і разам з натоўпам пабегла да Неўскага. Да нас далучылася група чорнасоценцаў і пачала рабаваць магазіны. Не памятаю, адкуль у мяне смеласць узялася, але я закрычала: «Магазін не рабуйце! Прадукты патрэбны рабочым, рэвалюцыйнаму гарнізону». Рабочыя падтрымалі мяне і адцяснілі грабежнікаў.

А на заводзе ў гэты час пачаўся сабатаж. Начальнік гаварыў рабочым:

— Кідайце працаваць: усё роўна вам ніхто не заплаціць, большэвікі забіраюць усё!

Я не стрывала:

— Хто не хоча працаваць, няхай кідае работу. А завод не спыніцца: рабочым, рэвалюцыйнаму патрэбны прадукты!

Большэвікам верылі. Склікалі сход, выбралі рабочае кіраўніцтва і кантроль. Начальнік уцёк на сваёй аўтамашыне. Завод працягваў работу.

У горадзе стыхійна ўзніклі мітынгі. Прамоўцы розных партый сталіся прыцягнуць піцёрцаў на свой бок. Выступалі і агітатары-большэвікі. Нарэшце, захваляваўся ўвесь горад: чакалі прыезду з эміграцыі Владзіміра Ільіча Леніна.

У той вечар я, як і ўсе, накіравалася на Фінляндскі вакзал. На плошчы было ўжо мора людзей, луналі ў паветры чырвоныя сцягі. Цягнік пазніўся, але ўсім так хацелася сустрэць Леніна, што гатовы былі стаяць усю ноч. Калі Ленін з'явіўся

на Доне. Ён гаварыў, што бядняцка-серадняцкае казацтва прыме нас, пасланцаў Піцера, з раскрытымі абдымкамі, а ворагі будуць са зброяй у руках сачыць з-за вугла за кожным нашым крокам.

Владзімір Ільіч прасіў, каб мы расказалі народу праўду аб савецкай уладзе, заваявалі яго давер'е.

— Петраградскім рабочым,— гаварыў ён,— даручана важная і нялёгая справа. Многія казакі пайшлі з Дзенікіным, кінуўшы гаспадарку на волю лёсу. Зямля не засяваецца, жывёла дзічэе ў стэпе. Усё гэта трэба прыбраць да рук. Вы павінны несці ідэі савецкай улады ў масы казацтва. У гэтым ваш абавязак. Гэтага чакае ад вас рэвалюцыя.

Словы Леніна дапамаглі нам правільна зразумець задачу, улілі ў нас жыватворчую сілу, дадалі энергіі, натхнілі на самаадданую барацьбу. Калі мы прыехалі на Дон, то нам здалося, што Ільіч сам пабываў тут, бачыў усё на ўласныя вочы.

Мне давялося працаваць у Вольску і ў раёне Азова па літрукам 139 эвакапункта і шпіталя № 4. Праз эвакапункт прыходзіла шмат людзей: раненыя з фронту і паздаравеўшыя на фронт. У цяжкую хвіліну трэба было іх падбадзёрыць, уся-

ліць упэўненасць у перамогу. І колькі сілы надаваў мне заўсёды ленінскі наказ! Я не раз расказвала чырвонаармейцам, казакам пра маю сустрэчу з Леніным, пра яго мудрыя словы, пра яго прастату і скромнасць. Наказ Леніна дапамог нам даць дастойны адпор дэмагогам з асяроддзя анархістаў, меншавікоў і эсэраў, якія прабавалі спекуляваць на цяжкасцях, што пераносіла тады краіна.

У Вольску ў 1919 годзе я ўступіла ў партыю. Мяне там некалькі разоў выбіралі старшынёй партыйнай ячэйкі.

На Доне я прабыла да 1922 года. Вярнуўшыся на радзіму, працавала загадчыцай жонаддзела ў Гарадоцкім раёне, займала розныя іншыя пасады па партыйнай лініі. Усё жыццё старалася добрасумленна выконваць даручэнні партыі. Зараз я атрымліваю персанальную пенсію.

Владзімір Ільіч надаваў велізарнае значэнне адзінству рады партыі і ніколі нікому не дараваў парушэння гэтага адзінства. Вельмі добра, што Цэнтральны Камітэт здолеў своечасова выкрыць антыпартыйную групу Маленкова, Кагановіча, Молатава, якія пасягнулі на непарушнае адзінства партыі. Радасна ўсведамляць, што няма такой сілы, якая здолела-б парушыць сувязь партыі з народам.

Гераічныя справы Савецкай Арміі заўсёды будуць гордасцю і славай савецкага народа.

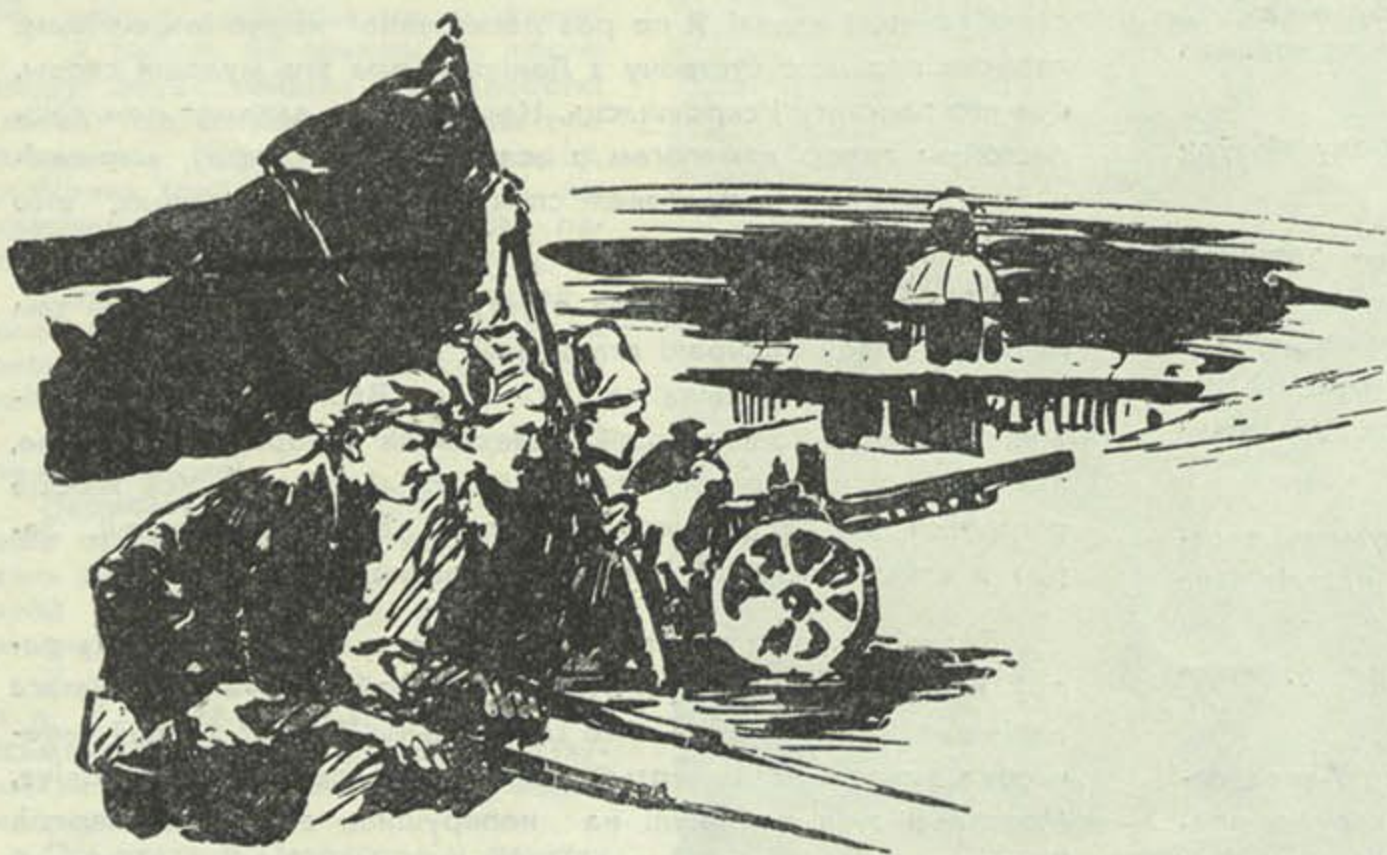
Велізарную цікавасць у нашых людзей выклікаюць творы мастацтва, якія расказваюць аб легендарных баявых паходах і сражэннях, аб гераізме байцоў і камандзіраў у суровыя гады грамадзянскай вайны.

Сярод карцін, напісаных на тэмы грамадзянскай вайны,

самае пачэснае месца займаюць палотны Мітрафана Барысавіча Грэкава.

Сведка і ўдзельнік паходаў Першай Коннай арміі М. Б. Грэкаў у сваіх шматлікіх творах расказаў пра баявыя справы апетай народам «Конніцы Будзённага».

На карціне «Жлобінцы пад Новачэркаскам» мастак ува-
скрашае баявую атаку будзёнаўцаў у тыя незабыўныя дні.

А. СЕРАФІМОВІЧ

Дзве смерці

Апавяданне выдатнага савецкага пісьменніка Александра Серафімавіча Серафімовіча «Дзве смерці» пераносіць нас у напружаную атмасферу мужных і суровых дзён барацьбы за Кастрычнік. У гэтым апавяданні пісьменнік расказвае аб тым, як прыйшла ў рэвалюцыю і загінула за вялікую справу вызвалення народа звычайная непракметная дзяўчына, адна з многіх безыменных герояў рэвалюцыі.

У МАСКОЎСКИ Совет, у штаб прыйшла шэравокая дзяўчына ў хустачцы.

Неба было кастрычніцкае, грознае, і па халодных мокрых дахах, паміж комінаў, поўзалі юнкеры і знімалі вінтавымі стрэламі неасцярожных на Савецкай плошчы.

Дзяўчына сказала:

— Я нічым не магу быць карыснай рэвалюцыі. Я хацела-б дастаўляць вам у штаб весткі аб юнкерах. Сястрой—я не ўмею, ды сяцёр у вас многа. Ды і біцца таксама—ніколі не трымала зброі. І вось, калі дасце пропуск, я буду вам прыносіць звесткі.

Таварыш, з маўзерам за поясам, у зашмальцаванай скуранцы, з тварам, які праваліўся ад бяссонных начэй і сухотаў, неадступна ўглядаючыся ў яе, сказаў:

— Ашукаеце нас, расстраляем. Вы разумееце? Адкрыюць там, вас расстраляюць. Ашукаеце нас, расстраляем тут!

— Ведаю.

— Ды вы ўзважылі ўсё?

Яна паправіла хустцінку на галаве.

— Вы дайце мне пропуск на ўсе пасты і дакумент, што я—афіцэрская дачка.

Яе запрасілі ў асобны пакой, да дзярэй прывялі вартавога.

За вокнамі на плошчы зноў пасыпаліся стрэлы—наляцеў юнкерскі бранявік, пастрэляў, пакаціў.

— А чорт яе ведае... Даведкі навёў, але што даведкі,—гаварыў з праваліўшымся сухотным тварам таварыш,—вядома, можа падвесці. Ну, але дадзім. Шмат яна пра нас не здолее там расказаць. А пападзецца—прыстукнем.

Ёй выдалі фальшывыя дакументы, і яна пайшла на Арбат у Александраўскае вучылішча, паказваючы на рагах вуліцы пропуск чырвонаармейцам.

На Знаменцы яна чырвоны пропуск схавала. Яе абкружылі юнкеры і адвялі ў вучылішча ў дзяжурную.

— Я хачу папрацаваць сястрой. Мой бацька забіты ў германскую вайну, калі Самсонаў адступаў. А два браты на Доне ў казачых часцях. Я тут з маленькай сястрой.

— Вельмі добра, цудоўна. Мы рады. У нашай цяжкай барацьбе за вялікую Расію мы рады шчырай дапамозе кожнага высокароднага патрыёта. А вы—дачка афіцэра. Калі ласка!

Яе правялі ў гасціную. Прынеслі чай.

А дзяжурны афіцэр гаварыў юнкеру, што стаяў перад ім:

— Вось што, Сцяпанаў, апаніцеся рабочым. Прабярэцеся на Пакроўку. Вось адрас. Даведайцеся падрабязна пра дзяўчыну, якая ў нас сядзіць.

Сцяпанаў пайшоў, апрануў паліто з крывавай дзірачкай на грудзях—толькі што знялі з забітага рабочага. Надзеў

яго штаны, падраныя боты, шапку і ў прыцемках накіраваўся на Пакроўку.

Там яму сказаў нейкі рыжы, кудлаты грамадзянін, дзіўна паводзячы вачыма:

— Так, жыве ў другім нумары нейкая. З сястрычкай, маленькай. Буржуйка чортава!

— Дзе яна зараз?

— Ды вось з раніцы няма. Арыштавалі, мабыць. Дачка штабс-капітана, гэта ўжо язва... А вам навошта яна?

— Ды тут ейная прыслуга была з адной вёскі з намі. Дык пабачыць хацеў. Бывайце!

Уначы, вярнуўшыся з пастоў, юнкеры акружылі шэравокую дзяўчыну жывейшай увагай. Дасталі пірожнага, цукерак. Адзін стаў бойка іграць на раялі; другі, схіліўшы калена, смеючыся, падаў букет.

— Разнясем усю гэтую хамскую арду! Мы ім добра насыпалі. А заўтра ўначы ўдарым ад Смаленскага рынку так, толькі пер'е пасыплецца!

Раніцай яе павялі ў лазарэт на перавязкі.

Калі праходзілі міма белай сцяны, у вочы кінулася: каля сцяны ў ружовай паркалёвай кашулі, з адкінутай галавой ляжаў рабочы—боты ў гразі, падэшвы пратаптаныя, над левым вокам цёмная дзірачка.

— Шпіён!—кінуў юнкер, праходзячы і не зірнуўшы.—Злавілі.

Дзяўчына цэлы дзень працавала ў лазарэце мякка і спрытна, і раненыя ўдзячна глядзелі ў яе шэрыя цёмна-запушаныя вочы:

— Дзякуй, сястрыца.

На другую ноч адпрасілася дадому.

— Ды куды вы? Падумаіце, небяспечна-ж. Цяпер на кожным рагу падпільноўваюць. Як з нашай зоны выйдзеце, зараз вас схопяць хамы, а то і падстрэляць без доўгіх размоў.

— Я ім дакументы пакажу, я—мірная. Я не магу. Там сястрычка. Бог ведае, што з ёй! Душа збалелася...

— Ну, так, маленькая сястра. Гэта, канешне, так. Але я вам дам двух юнкераў, праводзяць.

— Не, не, не...—спалохана працягнула рукі.—Я адна... я адна... Я нічога не баюся.

Той пільна паглядзеў.

— Гм... так... Ну, што-ж... Ідзіце.

«Ружовая кашуля, і над вокам цёмная дзірка... галава адкінута...».

Дзяўчына выйшла з варот і адразу пагрузілася ў акіян цемры—ні рысачкі, ні намёку, ні гуку.

Яна пайшла наўскасяк ад вучылішча праз Арбацкую плошчу да Арбацкіх варот. З ёю ішоў маленькі круг цемры, у якім яна распазнавала сваю постаць. Больш нічога—яна адна ва ўсім свеце.

Не было страху. Толькі ўнутры ўсё напружвалася.

У дзяцінстве, бывала, забярэцца да бацькі, калі ён пойдзе здыме з дывана над ложкамі гітару, усядзецца з нагамі і пачынае патынькаваць струною і ўсё падцягвае калок, і ўсё танчэй, усё вышэй струнная скарга, усё нязносней. Тонкай сутаргай, якая ўсмоктваецца ў сэрца,—ці-ці-ці-і... Ай лопне, не вытрымае... І мурашкі бягуць па спіне, а на маленькім ілбе пацеркі... І гэта прыносіла ашаламляльную, ні з чым не параўнальную асалоду.

Так ішла ў цемры, і не было страху, і ўсё павышалася тоненька: ці-ці-ці-і... І няясна распазнавала сваю цёмную постаць.

І раптам працягнула руку—сцяна дома. Жах разліўся расслабляючай стомай па ўсім целе, і пацеркамі, як тады, у дзяцінстве, выступіў пот. Сцяна дома, а тут павінна быць рашотка бульвару. Значыць, заблудзіла. Ну, што-ж такое—зараз знойдзе кірунак. А зубы ляскалі нястрымнымі ўнутранымі дрыжыкамі. Нехта насмешліва нахіляўся і шаптаў:

— Дык гэта-ж пачатак канца... Не разумееш?.. Ты думаеш, толькі заблудзілася, а гэта пач...

Яна нечалавечым намаганнем разблытае: справа Знаменка, злева бульвар... Яна, відаць, уззяла паміж імі. Працягнула рукі—слуп. Тэлеграфны? З дрыготкім сэрцам апусцілася на калені, памацала па зямлі, пальцы ткнуліся ў халоднае мокрае жалеза... Рашотка, бульвар. Разам зваліўся цяжар. Яна спакойна паднялася і... задрыжэла.

...Усё варушылася навокал—цмяна, невыразна, губляючыся, зноў узнікаючы. Усё варушылася: і будынкі, і сцены, і дрэвы. Трамвайныя мачты, рэйкі варушыліся крывава-чырвоныя ў крывава-чырвонай цемры. І цемра варушылася мутна-чырвоная. І хмары, нізка звесіўшыся, палыхалі, крывава.

Яна ішла туды, адкуль лілося гэтае маўклівае палыханне. Ішла да Нікіцкіх варот. Дзіўна, чаму яе дагэтуль ніхто не аклікнуў, не спыніў. У чарноце варот, пад'ездаў, вуглоў—ведае—затаіліся дазоры, не спускаюць з яе вачэй. Яна ўся на віду, ідзе, аблітая чырвоным палыханнем, ідзе сярод палыхаючага.

Спакойна ідзе, сціскаючы ў адной руцэ пропуск белых, у другой—чырвоных. Хто аклікне, таму і пакажа адпаведны пропуск. Назокал пуста, толькі без стомы жалобна-чырвонае няное палыханне. На Нікіцкай жудасна бушавала. Раз'юшаныя языкі ўпіваліся ў барвованізкія хмары, па якіх бушавалі клубы барвовага дыму. Велізарны дом наскрозь свяціўся распаленым асляпляльным святлом. І ў гэтым сліпучым распаленні ўсё, шалёна дрыжучы, раз'юшана неслася ў хмары; толькі, як чорны шклет, нерухома чарнелі бэлькі, рэйкі, сцены. І ўсё так-жа раз'юшана свяціліся скразныя вокны.

Да хмар несліся іскры хвастатай чырвонай птушкі, трэск і няспынны распалены шэпт—шэпт, які пакрываў сабою ўсё навокал.

Дзяўчына азірнулася. Горад тануў у змроку. Горад з незлічонымі будынкамі, званіцамі, плошчамі, скверамі, тэатрамі, публічнымі дамамі—знік. Стаяў гмах змроку.

І ў гэтай неабсяжнасці—маўчанне, і ў маўчанні—затоенасць: вось-вось выбухне, чаму няма імя. Але стаяла маўчанне, і ў маўчанні—чаканне. І дзяўчыне стала жудасна.

Нясцерпна аблівала спякотай. Яна пайшла наўскасяк... І як толькі дайшла да цёмнага вугла, высунулася прысадзістая постаць і на шыку зайграў водбліск.

— Куды? Хто такая?..

Яна спынілася і паглядзела. Забылася, у якой руцэ які пропуск. Хвіліна хістання цягнулася. Дула ўзнялося на ўзровень грудзей.

— Што-ж гэта? Хацела працягнуць празую і нечакана для сябе працягнула сутаргава левую далонь і раскрыла.

У ёй ляжаў юнкерскі пропуск.

Ён адставіў вінтоўку і нязграбна, неслухмянымі пальцамі пачаў распраўляць. Яна задрыжэла дробнымі, ніколі нязведанымі ёю дрыжыкамі. З трэскам заду вырваўся з пажарышча сноп іскры, сутаргава асвятліўшы... На каравай далоні ляжаў юнкерскі пропуск... дагары нагамі...

«Уфф, т-ты... непісьменны!»

— На.

Яна заціснула праклятую паперку.

— Куды ідзеш?—наўздагон ёй.

— Уштаб... у Совет.

— Завулкамі ідзі, а то цокнуць.

...У штабе яе сустрэлі ўважліва: весткі былі вельмі каштоўныя. Усе ветліва загаварылі з ёю, распыталі. У скуранцы, з сухотным тварам, ласкава ёй усміхаўся:

— Ну, малайчына дзеўка! Глядзі толькі, не сарвіся...

У прыцемках, калі страляніна пачала

сціхаць, яна зноў пайшла на Арбат. У лазарэт усё падвозілі і падвозілі раненых з раёна. Атака юнкераў ад Смаленскага рынку была адбіта; яны панеслі страты.

Цэлую ноч дзяўчына са стомленым, схуднелым тварам перавязвала, паіла, папраўляла бінты, і раненыя ўдзячна сачылі за ёй вачыма. На досвітку ў лазарэт уварваўся юнкер, без шапкі, у рабочым касцюме, ускудлачаны, са скрыўленым тварам.

Ён падскочыў да дзяўчыны:

— Вось... гэтая... патаскуха... прадала...

Яна адхіснулася, бледная, як палатно, потым твар заліла смяротная фарба, і яна закрывала:

— Вы... вы рабочых забіваеце! Яны рвуцца з страшэннай долі... У мяне... я не ўмею зброяй, вось я вас забівала...

Яе вывелі да белай сцяны, і яна паслухмяна лягла з двума кулямі ў сэрцы на тое месца, дзе ляжаў рабочы ў паркалёвай кашулі. І пакуль не павезлі яе, шэрыя апушаныя вочы няспынна глядзелі ў кастрычніцкае суровае і грознае неба.

П е р а м о ж ш а

ЗА АKNOM пад халодным асеннім ветрам нявесела шумела адзінокае дрэва. Зрываючыся з аголеных галінак, буйныя кроплі дажджу парывіста стукалі ў вузкія шыбы.

Пасяджэнне зацягнулася да позняга вечара. Праўленне разглядала пытанне аб стойлавым утрыманні жывёлы. Старшыня Міхаіл Галалобаў, пасланец партыі, паставіў перад праўленнем нека незвычайна пытанне: што належыць зрабіць, каб з пачаткам стойлавага ўтрымання вывесці жывёлагадоўлю на шырокі шлях?

У памяшканні было накурана і душна, як у бліндажы перад наступленнем.

— А цяпер яшчэ адно пытанне, — сказаў старшыня. — Каму мы даручым даглядаць кароў, якіх закупілі ў суседзяў?

Сёй-той з прысутных усмінуўся. Да-стаўленыя днямі ў калгас каровы буралатвійскай пароды, худыя і знясіленыя, з падцягнутым і пустым выем, не ўнушалі давер'я.

— Калі справа ідзе аб лепшым жывёлаводзе, — зазначыў загадчык фермы, — дык даручым догляд старэйшай даярцы Мар'і Ткачовай.

З месца паднялася сярэдніх год жанчына.

— Я не згодна мяняць сваю групу кароў, — адказала яна. — Няхай кожная надоіць па столькі, дык спраза пойдзе добра.

Гэта была Мар'я Ткачова. Яна з дакорам зірнула на загадчыка фермы і села.

— Яшчэ раз пытаюся ў членаў праўлення, — быццам не заўважыўшы прэрочання, сказаў старшыня, — ці ёсць у нас лепшая даярка, чым Ткачова? Няма? Тады хто за тое, каб новую групу кароў аддаць на догляд Ткачовай? Аднагалосна...

Не дачакаўшыся канца пасяджэння, пакрыўджаная і разгубленая, Мар'я Якаўлеўна непрыкметна пакінула памяшканне. Яна ішла, не разбіраючы дарогі, не зважаючы на надвор'е. І толькі гумавыя боты, цёплая хустка і целагрэйка ахоўвалі яе ад асенняга дажджу і ветру. «Пакрыўдзілі. Ні за што пакрыўдзілі», — хвалявалася яна.

У хаце Мар'ю Якаўлеўну чакалі дачка і сын. Заглядаючы ў пахмуры твар маці, Люся і Нікалай так і не разабралі, ці то сцякалі з яго непаслухмяныя слязіны, ці толькі кроплі дажджу.

— Што было на праўленні, мама?

— Нічога асаблівага, сынку...

Ранкам, калі старшыня зайшоў на ферму, ён на хвіліну разгубіўся. Ткачова даіла сваіх ранейшых кароў, а «латвійкі» стаялі не еўшы і з зайздрасцю пазіралі, як суседкі на поўны рот жавалі мурожнае сена.

— У чым справа, Ткачова? — спытаў старшыня. — Чаму вашы каровы не доены?

— Мае падоены. А гэтых я не прымала.

— Але-ж праўленне вам даручыла...

— Без маёй згоды?

— Тады вось што, таварыш Ткачова, да новага пасяджэння адхіляю вас ад работы на ферме.

— Ваша справа, Міхаіл Нікіфаравіч.

Мар'я Якаўлеўна Ткачова.

— Якія-ж яны пародзістыя, таварыш старшыня, — з усмешкай заўважыла адна з даярак, — калі ўчора за дзень далі... па тры літры малака.

Старшыня хвіліну маўчаў, потым распарадзіўся:

— Падаіце кароў і закладзіце кармы разам! А таварыш Ткачова пойдзе са мной.

Аб чым у той дзень гаварыў старшыня з Мар'яй Якаўлеўнай, доўгі час заставалася невядомым. Але Ткачова прыйшла ў кароўнік павесялеўшай і, узяўшы шчотку, так рупліва пачала чысціць кароў, што тыя хісталіся, пераступаючы з нагі на нагу.

Увечары, калі стомленая і па-ранейшаму хмурая маці прыйшла дадому, 15-гадовы сын Нікалай далікатна звярнуўся да яе:

— Мама, я ведаю ўсё... Хочаш, буду табе дапамагаць на ферме? У школе настаўніца сказала, што купленыя каровы значна лепшыя, чым нашы. Толькі даглядаць трэба добра.

— Ты ўрокі добра даглядай, — адказала маці. — А догляд кароў — не мужчынская справа.

Але ў словах Мар'і Якаўлеўны адчувалася больш ласкі, чым дакору.

— Дык я-ж буду прыходзіць на ферму пасля таго, як добра падрыхтую ўрокі. Чуеш, мамка?

— Паглядзім, — абыхава адказала маці, беручыся за падойнік, каб падаіць сваю карову.

На другі дзень старэйшая даярка калгаса прыйшла на ферму першай. Не спяшаючы, абыйшла сваіх новых гадунцоў, уважліва агледзела. Потым узяла вядзерца і пачала даіць першую карову, супроць якой ужо была прыбіта дошчачка з надпісам: Брасла. Доячы, яна знаёмілася з норавам і звычкамі кожнай каровы.

Неўзабаве кароўнік напоўніўся бадзёрым смехам. Прыйшлі даяркі.

— Ну, як справы, Мар'я?

— Справы «вясёлыя», — адказала Ткачова. — У адным вядзерцы ад трох «рэкардыстак» літраў з пяць будзе.

— І тое добра, — пасмяяліся сяброўкі. У гэты час ля варот кароўніка пачуўся голас фуражыра:

— Ткачова! Ідзіце прымаць кармы.

— Якія там кармы? Скідай сена ля варот!

— Ды тут не сена, а нешта лепшае. Старшыня загадаў прывезці для тваіх шэра-бурых хлеб ды бульбу.

— Што ты выдумаў? — у адзін голас закрычалі даяркі і са здзіўленнем падышлі да фуранкі. І сапраўды там ляжала бульба і добрая клунка субару.

— Гэта проста дзівацтва! — абураліся даяркі. — Не можа быць, каб праўленне дазволіла бульбу і хлеб скормліваць жывёле...

— Не хвалойцеся, грамадзянкі, — з хітрай усмешкай адказаў фуражыр. (Ён, відаць, і сам быў незадаволены такой шчодрасцю). — Не хвалойцеся! Міхаіл Нікіфаравіч абяцаў, што з новага гаспадарчага года ўсе нашы каровы будуць есці хлеб і бульбу ды яшчэ кукурузны сілас, і ўсё — у патройнай меры!

Атрымаўшы для кароў падмацаванне ў сакавітых кармах і канцэнтратах, Мар'я Якаўлеўна шчыра ўзялася за працу. Вывучыўшы асаблівасці сваіх латвіек, да кожнай мела асобны падыход. Старанна чысціла жывёлу, масіравала вымя, мяняла падсцілку, строга сачыла за правільным і рознастайным кармленнем. З ростам укармленасці павялічваліся надоі. Спачатку Ткачова даіла кароў два разы, потым стала даіць па тры разы ў дзень.

Акурат у гэты час ёй і спатрэбілася дапамога. Сын Нікалай штодня прыходзіў на ферму, прыглядаўся да працы маці, прывучаў жывёлу да сябе, дапамагаў чысціць кароў, закладваў кармы, выводзіў на вадапой, а потым нават навучыўся і даіць. Таварышы па школе дзівіліся новаму жывёлаводу, а некаторыя пасмейваліся: «Малады даяр!». Але ініцыятыву комсамольца гораха падтрымаў і высока ацаніў старшыня праўлення. «Малайчына, Ткачоў! — заўважыў Міхаіл Нікіфаравіч пры сустрэчы. — Вучыся ў школе, вучыся ў жыцці. Скончыш дзесяцігодку — абавязкова пашлем вучыцца далей: у зоатэхнікум, а можа і ў інстытут».

У хуткім часе на жывёлагадоўчую ферму прыйшлі сябры Колі Ткачова. Цяпер на ферме працуе дзевяць комсамольцаў. Сярод іх Каця Жаранкова і Вера Ткачова — лепшыя даяркі вобласці.

У той, 1955—1956 год, Мар'я Ткачова атрымала першую перамогу: ад кожнай фуражнай каровы надаіла па 3.860 кг малака, заняўшы другое месца ў сацыялістычным спаборніцтве даярак вобласці.

Мінулы гаспадарчы год быў пераломным для хлебабарбаў калгаса «Зара»: грашовых прыбыткаў калгас атрымаў 2 мільёны 250 тысяч рублёў, значна павысіліся ўраджаі збожжа, бульбы, ільну. Пабудавалі ўласную электрастанцыю. Электрычнасць і радыё трывала ўвайшлі ў быт. Зараз у калгасе электрыфікаваны жывёлагадоўчыя памяшканні. Высокая аплата працадня яшчэ больш

узняла працоўны энтузіязм хлебарабаў.

Сёлета, паводле перспектыўнага плана, калгас будзе мець каля 4,5 мільёна рублёў прыбытку, з якіх адзін мільён дасць жывёлагадоўля. Цяпер аплата працы ў паляводчых брыгадах і на фермах праводзіцца ў залежнасці ад яе вынікаў. Калі перавесці на грошы ўсё тое, што атрымлівае, напрыклад, Мар'я Якаўлеўна за сваю шчырую працу, — гэта складзе больш тысячы рублёў у месяц.

У пачатку вясны на нарадзе жывёлаводаў абмеркавалі пастанову ЦК КПСС «Аб падрыхтоўцы да святкавання 40-й гадавіны Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі». Падлічыўшы свае магчымасці, жывёлаводы ўзялі новыя, павышаныя абавязацельствы: надаць ад кожнай фуражнай каровы па 2.600 кг малака, а жывёлаводы фермы № 1, дзе працуюць Ткачова, Жаранкова і Янкова, абавязаліся надаць у сярэднім па 5 000 кг малака ад каровы. Работнікі свінагадоўчай фермы далі слова адкарміць 900 галоў свіней і атрымаць на кожныя 100 гектараў ворнай зямлі па 25 ц свініны, што ў 2,5 раза больш леташняга.

...Кожны ранак, калі чырвонай стужкай займаецца ўсход, уваходзіць у кароўнік, знімае з цвіка падойнік і падыходзіць да сваёй групы кароў Мар'я Ткачова.

— Ну, як, Брасла, прыбавіш сёння яшчэ з поўлітра? — ласкава гаворыць яна, падстаўляючы пад тугое вымя каровы падойнік. Брасла, Біёнда, Цэрыня — гэта тыя каровы, якія два гады таму назад давалі ў дзень па 3 літры малака, а цяпер — па 28—30 кг.

...На адной з апошніх нарад, адзначаючы поспехі Ткачовай, старшыня прывёў такое параўнанне: за сем месяцаў гаспадарчага года ад сваёй групы кароў Мар'я Ткачова надала 25 тон ма-

лака. Гэта на дзве тоны больш, чым у 1953 годзе было надоена за такі-ж час ад усіх 67 кароў фермы.

— Мар'я Якаўлеўна, — з павагай і некаторай зайздрасцю звяртаюцца да яе маладыя даяркі. — За вамі нікому не ўгнацца.

Мар'я Якаўлеўна і сапраўды пакуль што асабліва сур'ёзных «саперніц» не мае, але ў хуткім часе яны абавязкова будуць. Узяць хоцьбы комсамолку Каця Жаранкову. Калі Мар'я Ткачова за восем месяцаў надала па 3.658 кг малака ад каровы, то Каця — па 3.198, а Вера Янкова — па 2.847 кг. Разрыў яшчэ вялікі, але, праўду кажучы, у групах Веры і Каці ёсць каровы першай лактацыі.

— І гэта добра, — думае старая даярка, — што ў мяне ёсць «саперніцы». Інакш праца здавалася-б не цікавай.

Мар'я Якаўлеўна прыемна яшчэ і тое, што Вера і Каця — яе вучаніцы.

А. ГРАМЫКА.
Буда-Кашалёўскі раён.

Лепшая даярка калгаса імя Мікаяна, Гомельскага раёна комсамолка Людміла Бярэзкіна. На здымку: Людміла Бярэзкіна за раздачай сіласу.

Фото Ф. Раманава.

ЛЕПШЫ ДАРАДЧЫК

БОЛЬШ года назад Валянціну Калібераву прызначылі зоатэхнікам у калгас «Пяцігодка». Непрыглядна выглядала тады грамадская жывёлагадоўля калгаса. Новы зоатэхнік Валянціна Нікітаўна сабрала ўсіх работнікаў ферм буйнай рагатай жывёлы. Простымі і душэўнымі словамі растлумачыла яна жывёлаводам сэнс рашэнняў XX з'езду Комуністычнай партыі ў галіне жывёлагадоўлі, паведаміла аб вопыце работы знатных жывёлаводаў краіны. З упэўненасцю закончыла гутарку:

— Цяжкія ў нас стварыліся ўмовы. Але калі кожны моцна возьмецца за даручаны ўчастак работы, то і ў нас справы з вытворчасцю малака хутка паправяцца.

Шчырая гутарка спадабалася даяркам. Яны зразумелі, што новы зоатэхнік будзе іх лепшым дарадчыкам і памочнікам.

Разам з даяркамі Валянціна Нікітаўна ўзяла на ўлік кармы і склала рацыёны, парушаць якія

катэгарычна забаранялася. Гэта дало магчымасць зберагчы жывёлу да пашы. Як толькі каровы выйшлі на пашу, калгас пачаў з кожным днём адпраўляць дзяржаве ўсё больш малака.

Па намаганню Валянціны Нікітаўны праўленне калгаса ўпершыню выдзеліла для летняй падкормкі кароў вялікі ўчастак азімага жыта і некалькі гектараў канюшыны.

Яшчэ ў лагчынах ляжаў снег, яшчэ па начах скоўвала лёдам ручаінікі і лужыны, а Каліберавы ўжо аглядала кожны кавалак калгаснай зямлі. А потым на праўленні катэгарычна прапанавала:

— Урочышча Валожынку трэба адвесці для пасьбы кароў.

— Гэта-ж ад фермы больш чатырох кілометраў! — здзівіліся прысутныя.

— Адлегласць значэння не мае. Трэба арганізаваць лагернае ўтрыманне дойнага статку, — растлумачыла зоатэхнік.

Валожынка як нельга лепш

падыходзіла. Там і трава ўсё лета добра расце, і чыстай вады ўволю, а ў спякотныя дні ёсць дзе жывёлу схавець. Для кароў пабудавалі загоны з плятнёў. Добрую будыніну атрымалі пастухі на выпадак дрэннага надвор'я і для начнога адпачынку.

Умелае кармленне і догляд жывёлы садзейнічалі павышэнню надояў. Летась сярэдні надой на кожную фуражную карову павялічыўся на 544 кіلوграмы. Амаль удвая больш залеташняга надалі ад сваіх кароў Марына Касянюкова, Ірына Анціпенка і Мар'я Сяверынава.

За рэзкае павелічэнне надояў калгасу «Пяцігодка» ў мінулым годзе прысуджаны пераходны Чырвоны сцяг Чавускага райкома партыі і райвыканкома. Такая высокая ацэнка добрасумленнай працы натхніла даярак.

У адказ на заклік партыі і ўрада жывёлаводы рашылі ў наступным годзе дагнаць і перагнаць ЗША па вытворчасці малака і ў 1959 годзе — па вытворчасці мяса на душу насельніцтва.

Н. АНЮКОУ.

Магілёўская вобласць.

Урачыста адкрыццё фестывалю на Цэнтральным стадыёне імя В. І. Леніна. На здымку: прадстаўнікі Народнай Рэспублікі на стадыёне.

Шмат цікавых сустрэч, знаёмстваў адбылося на фестывалі. Вось госьці з далёкай Афрыкі Джозеф Локо з Сярэдняга Конго гутарыць з маладымі масквічкімі В. Касекавай і З. Петровай (справа).

Калектыв Гомельскага Палаца культуры выконвае беларускі народны танец «Лявоніха» на Цэнтральным стадыёне імя В. І. Леніна.

Мір, дружба, любоў

Кожны, на чую долю выпала шчасце пабываць у сталіцы нашай Радзімы — Маскве ў дні Шостага Сусветнага фестывалю моладзі і студэнтаў, на доўгія гады, а то і на ўсё жыццё, захавае памяць аб гэтым хваляючым свяце маладосці і міру.

Яшчэ за некалькі дзён да таго, як пачалі з'яжджацца госьці, прыгажуня Масква апрагнулася ў святочнае ўбранне. Колькі вынаходлівасці, выдумкі, творчага натхнення ўнесена ў гэты цудоўны ўбор! Ідзеш па шырокіх вуліцах і плошчах Масквы, захапляешся бачаным, і здаецца, ніколі і нідзе не было яшчэ такога цуда.

Горад ззяе агнямі тысяч і тысяч рознакалерных гірляндаў. Усюды — транспаранты, пано, пляцканцовыя фестывальныя эмблемы — сімвал пяці мацерыкоў. Усё тут казачна, цудоўна. І калі цяжка ў словах перадаць захапленне святочным выглядам сталіцы, то яшчэ цяжэй расказаць пра сам фестываль — яскравую дэманстрацыю дружбы, міру і любові народаў усяго зямнога шара.

Вельмі добра, што мы жывем у век прагрэсу тэхнікі. Многае з таго, што адбывалася на фестывалі, мільёны людзей усяго свету ўбачаць у кіно, па тэлевізарах.

На Шосты Сусветны з'ехалася больш 31 тысячы юнакоў і дзяўчат са 127 краін. Многія з дэлегатаў, каб трапіць на

фестываль, праехалі велізарны шлях, пераадолелі вялікія перашкоды. З поўдня і поўначы, з захаду і ўсходу ехалі яны цяжнікамі, плылі на караблях, ляцелі на самалётах у Маскву — сталіцу самай міралюбівай у свеце дзяржавы, каб ненавіснаму слову «вайна» сказаць: — Не!

За многія стагоддзі свайго існавання не бачыў свет больш яскравай і шчырай дэманстрацыі дружбы народаў. У гэцінэй Маскве, як у сваім доме, адчувала сябе моладзь Польшчы і Егіпта, Ірака і Бразіліі, Англіі і Марока, Калумбіі і Лівана, Злучаных Штатаў Амерыкі і Кітая — прадстаўнікі ўсіх нацыянальнасцей і рас.

Ніколі яшчэ ні адзін горад свету не чуў такога мноства розных моў, дыялектаў, гаворак, не бачыў столькі рознастайных нацыянальных касцюмаў. Людзі добра разумелі адзін другога і тады, калі побач не было перакладчыкаў.

Хто бачыў святочнае шэсце дэлегатаў да стадыёна ў Лужніках, хто бачыў самае свята адкрыцця фестывалю, той пераканаўся, што мова абдымаў і пацалункаў, поціскаў рук і светлых усмешак як нельга лепш перадае думкі і пачуцці людзей.

З самай раніцы 28 ліпеня 2 мільёны масквічоў выйшлі насустрач пасланцам свету. З вуліц, балконаў, нават з дахаў несліся словы прывітання і радасці. І гасцям цяжка бы-

ло ўстаяць у машынах, каб не ўліцца ў гэты бушуючы народны акія.

У людской хвалі аргенцінец Карлас Шнек убачыў бабулю, якая ветліва махала рукамі. Саскочыўшы на хадз з машыны, Карлас, як сын, абняў старэйшую і прачула сказаць: мама. Хіба ў гэтым факце як нельга лепш не выявілася пачуццё глыбокай пашаны да простых рускіх жанчын, якія ўпісалі ў гісторыю чалавечтва яркія старонкі стойкасці і патрыятызму.

Дзяўчыне з Канады не ўдалося саскочыць з машыны. Яна інкш выказвала свае пачуцці. Широка расцяўляючы і складаючы рукі, яна нібы хацела абняць усіх гасцінных гаспадароў сталіцы. Аднак і гэтага здалася ёй мала. Абездзюма рукамі дзяўчына пасыпала масквічам гарачыя пацалункі. Такія-ж абдымкі і пацалункі несліся ёй услед.

Вельмі цяжка было дабрацца ў Маскву дэлегатам з Судана. Правіцелі гэтай краіны ўсяляк перашкаджалі выбраннікам моладзі ў выездзе на фестываль. Але барацьбітоў за мір нельга запалохаць ніякімі пагрозамі. У момант, калі геральчныя пасланцы Судана пад захапленнем прывітанні масквічоў дабіраліся да Лужнікаў, адзін з дэлегатаў кляпатліва разгарнуў невялікі партрэт Вадзіміра Ільіча Леніна і горах прыціснуў яго да сэрца. Праз тысячы кілометраў пра-

Шмат сяброўскіх, гарачых поціскаў рук было ў фестывальныя дні. Так сустрэлі і нашу, беларускую дэлегацыю.

Намеснік старшыні парламента Цэйлона (кіраўнік дэлегацыі) П. Ценакун ставіць аўтографы ўдзельнікам фестывалю.

вёз ён дарагі для яго партрэт, каб расказаць моладзі ўсяго свету, што ў яго краіне Белага і Бялізнага Ніла народ ведае і любіць Ільіча.

Можна расказаць шмат аб тым, як па-братарску сустрэлі масквічы дзяцей розных народаў: жоўтых, белых, чорных. Як ажыўлена на плошчах, вуліцах, у парках ішоў абмен значкамі, аўтографамі, адресамі. У асаблівае акружэнне трапілі негры, арабы, індыйцы.

У вялікім і малым выяўляліся клопаты масквічоў аб гасцях. Вось адзін, здавалася, зусім нязначны факт. У трамвай, які следаваў да сельскагаспадарчай выстаўкі, наравежаў у чырвонай вязанай шапачцы хацеў даведацца, на якім прыпынку гасцініца. Амаль усе пасажыры пачалі яму тлумачыць. А калі, сысходзячы, хлапец павярнуў не ў той бок, дзесяці рук замахалі з вокан трамвая, каб паправіць памылку.

Сярод дэлегатаў шмат дзяўчат. Яны стойка перанеслі ўсе нягоды далёкага падарожжа, але пра цяжкасці ніхто не прамовіў і слова. Хіба могуць яны пайсці ў якое-небудзь паўнае з велізарнай радасцю ўбачанага на фестывалі!

Дэпутат Італьянскага парламента Карла Капоні, узнагароджаная залатым медалем за актыўную барацьбу з фашызмам,

расказала, што ў яе краіне існуе звычай, які забараняе дзяўчатам на доўгі час выязджаць з дому. Але імкненне жаночай моладзі Італіі да міру настолькі вялікае, што тысячы дзяўчат пажадалі паехаць на фестываль. Вылучылі чатырыста самых дастойных, хто актыўным удзелам у барацьбе за мір заваяваў на гэта пачэснае права.

На фестываль прыехала сястра вядомага французскага патрыёта Клода Марці — Мішэлін Марці. Яе брата кінуты ў турму за тое, што ён адмовіўся служыць у арміі пад кіраўніцтвам былога гітлераўскага генерала Шпейдэля. Бацька Мішэлін у гады вайны быў закатаваны ў гітлераўскіх зацэнках.

— Я вельмі шчаслівая, што знаходжуся ў Маскве. Я ўдвая шчаслівая таму, што тут, на фестывалі, адстойваю вялікую справу міру, — заявіла Мішэлін.

Упершыню на фестываль прыехалі дзяўчаты з Егіпта. Яны прынеслі сюды сваё гарачае імкненне да трыумфу праўды і святла.

Сярод дэлегатаў Чылі была дзяўчына, якая заваявала першыноство на конкурсе прыгажосці.

— Я лічу сябе не самай прыгожай, але самай шчасливай, — заявіла яна.

Шмат дзяўчат у дэлегацыі Народнага Кітая. Сярод іх Лю Ін — камбайнерка дзяржгаса «Дружба». Трэба было бачыць радасць гэтай простае кітайцы, калі яна апynuлася ў гасцях у працаўнікоў сельскай гаспадаркі Падмаскоўя. Ёй цэлася як мага больш даве-

дацца аб рабоце нашых камбайнераў, бо на радзіме Лю Ін працуе на нашым, савецкім камбайне.

Тысячы ўдзельніц фестывалю слухалі ўвечары 5 жніўня на свяце дзяўчат прывітанне Лю Ін ад імя кітайскай дэлегацыі. «Мы прыехалі з розных краін, размаўляем на розных мовах, па-рознаму апрацаем, па-рознаму глядзім на многае ў жыцці. Але ва ўсіх нас, у моладзі ўсяго свету, ёсць адно агульнае жаданне — з усімі жыць у міры і дружбе. Нам патрэбен мір, каб развіваць нашы здольнасці, таленты. Мір і дружба — наш дэвіз», — усхвалявана заявіла Лю Ін.

Свята дзяўчат — адна з яркіх падзей на фестывалі. У госьці да дзяўчат, на іх вечар, прыйшлі і людзі, убеленыя сівізной.

— Няхай не дзіўці вас, дарагія сябры, што вы ўбачылі мяне сёння тут, — сказала актыўны дзеяч міжнароднага жаночага руху, пачэсны гасць фестывалю, англічанка Мэры Прыт. — Я прыехала сюды таму, што ў вашай асобе бачу надзею чалавечтва.

Многаму навучыліся дэлегаты фестывалю на таварыскіх сустрэчах па прафесіях, па інтарэсах, у час экскурсій і наведвання заводаў, фабрык, калгасаў, саўгасаў Масквы і Падмаскоўя. Вельмі цікавымі былі сустрэчы нашай беларускай дэлегацыі з дэлегатамі Польшчы, Туніса, Бірмы, Італіі і іншых краін. Шмат новага даведаліся яны аб нашай рэспубліцы, а мы — аб іх жыцці. А колькі новых знаёмстваў, сяброўскіх сувязей з'явілася ва ўдзельніках беларускай дэлегацыі!

З вялікім поспехам прайшлі шматлікія выступленні ўдзельнікаў нашай самадзейнасці.

Бывала і так, што беларускую «Бульбу» і «Лявоніху» па-заліхвацку танцавалі узбекі, казахі, італьянцы, французы.

Пабывалі многія дэлегацыі і ў Беларускім павільёне на сельскагаспадарчай выстаўцы. На самых розных мовах яны пакінулі захапляючыя запісы.

— Я рады, што бачу ўсё гэта, — піша малады англічанін.

У гэтых некалькіх словах — глыбокі сэнс.

Мір, дружба, любоў, шчасце — словы, якія ўсюды чуліся з вуснаў юнакоў і дзяўчат, што сабраліся на сваё цудоўнае свята. Іх завучылі паруску ўсе дэлегаты. Яны сталі самымі блізкімі, самымі дарагімі словамі. У імя захавання міру прыехала на фестываль японка з Нагасакі — Хісако Нагата. За шмат год Хісако

Плошчы і скверы, паркі і набярэжныя Масквы ператварыліся ў вялікія канцэртныя эстрады. Беларускі народны хор вёскі Азершчына Рэчыцкага раёна Гомельскай вобласці выконвае беларускія песні і танцы на адкрытай эстрадзе Маскоўскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Ламаносава.

У Совецкім Камітэце ветэранаў вайны адбылася сустрэча ўдзельнікаў другой сусветнай вайны — былых партызан Італіі і Совецкага Саюза. На здымку: Надзея Траян, праслаўленая партызанка з Беларусі, Герой Совецкага Саюза (справа) і Карла Капоні — былая партызанка, дэпутат італьянскага парламента.

яшчэ не паправілася пасля перанесенай радыяцыі. Але, не лічачыся з хваробай, яна — актыўны барацьбіт за мір — прыехала ў Маскву, каб усяму свету раскажаць пра жахі, якія нясе чалавецтву найвялікшае зло — атамная зброя.

«Гэта не павінна паўтарыцца!» — заклікае пано на плошчы Паўстання. Жанчына з узнятай рукой рашуча ступіла ўперад, каб адвесці пагрозу новай вайны ад дзіцяці, якое прытулілася да яе каленяў. За спіной скульптуры — фатаграфія гарадоў, ператвораных другой сусветнай вайною ў руіны. Ёсць сярод іх і наш Мінск.

Сотні тысяч юнакоў і дзяўчат, праходзячы каля гэтай скульптуры, урачыста кляліся, што зробіць усё, каб гэта ніколі не паўтарылася, каб людзі ўсяго свету жылі ў дружбе і любві, каб на радасць маці раслі дзеці, каб усюды цвілі кветкі і ўсмешкі.

Аб фестывальнай Маскве паэты напішучь вершы і паэмы, пісьменнікі — апавяданні і аповесці, мастакі — цудоўныя карціны. Нельга не раскажаць патомкам пра гэтую цудоўную сустрэчу юнацтва ўсяго свету, якое сэрцамі мільёнаў заявіла:

— Чалавецтву — мір!

М. УЛАДЗІМІРАВА

Кожны ўдзельнік фестывалю хоча мець на памяць аб Маскве, аб фестывалі сувеніры. Нашы землякі набываюць сувеніры.

Ільняводка калгаса імя Кірава Багушэўскага раёна Віцебскай вобласці звеняная Ганна Варанецкая (у цэнтры) гутарыць з моладдзю Фінляндыі.

Удзельніца фестывалю з Індыі (у цэнтры) абменьваецца адрасамі з масквічкамі.

Фото В. Собалева, В. Лупейкі, В. Кунава, Е. Лулепава, П. Лісечкіна, Л. Велікжаніна і Б. Трэпетава.

Лаўрэат Усесаюзнага конкурсу

У ВЕСЦЫ Рудне-Стаўбунскай, на Гомельшчыне, спрадвеку з песняй ішлі на поле, спявалі на вяселлі і хрэсьбінах, на вячорках, калі вадзілі карагоды, на заручынах і святах ураджаю; спявалі і тады, калі на сэрцы ляжала невымоўнае гора. І здаецца, што іменна пра рудне-стаўбунцаў думаў Змітрок Бядуля, калі пісаў, што беларусы з дзіцячых год і да смерці спяваюць свае задушэўныя песні.

Але нават і ў гэтай вёсцы не было лепшых спевакоў, чым у Гулёвічаў. У сям'і спявалі і бабуля, і маці, і цётка Стасі. Доўга думала Стася, што людзі нараджаюцца з песняй і толькі пасля вучацца гаварыць.

У жыццё Станіслава Гулёвіч песня ўвайшла з самых ранніх дзіцячых год, калі яна следом за дарослымі пачынала напяваць «Свяцёлку», «А ў полі вярбу».

Стасі было дзесяць год, калі яе «рэпутацыя» спявачкі склалася канчаткова. Дарослыя дзяўчаты ахвотна запрашалі яе для запеву на вячорках і далі ёй нават права выбіраць песні. А калі дзякуючы радзё слова «артыст» стала блізім і зразумелым кожнаму аднавяскоўцу, у Стасі ўзнікла мара стаць сапраўднай артысткай. Пра тое-ж (але пра сябе, каб дачка не заганарылася) часта думала і маці.

Пасляваеннае аднаўленне разбуранай калгаснай гаспадаркі на нейкі час адеунула здзяйсненне творчых планаў Станіслава.

У 1946 годзе ў вёсцы стыхійна ўзнік хор. Моладзь вырашыла інсцэніраваць народны вясельны абрад, каб паказаць яго ў Гомелі на першым пасляваенным абласным аглядзе мастацкай самадзейнасці.

Сцэна з оперы Рымскага-Корсакава «Садко» ў пастаноўцы Беларускага дзяржаўнага ордэна Леніна Вялікага тэатра оперы і балету. У партыі Нежаты артыстка Станіслава Гулёвіч.

Фото І. Салавейчыка.

На аглядзе сярод членаў журы знаходзілася педагог-вакалістка Гомельскага музычнага вучылішча Мар'я Сямёнаўна Гарбачэўская. Яна звярнула ўвагу на выдатныя галасавыя даныя дзяўчыны, якая запявала ў карагодах. Так калгасніца Станіслава Гулёвіч стала студэнткай музычнага вучылішча.

Прабеглі гады вучэння. На выпускным экзамене Гулёвіч атрымала першую творчую перамогу. Пасляваеннае выкананне сцэны з оперы «Іван Сусанін» забяспечыла ёй права паступіць на вакальны факультэт Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі.

Тут дзяўчына добра зразумела, якая велізарная праца

ляжыць за хваляючым словам «артыстка», якую адказнасць нясе мастак перад сваім сумленнем за кожную памылку ў творчым выкананні.

Але Станіславу не палохалі цяжкасці. Яна ўяўляла ўсю адказнасць перад патрабавальнай аўдыторыяй слухачоў і цаной велізарнага напружання пад кіраўніцтвам педагогаў ішла ад перамогі да перамогі.

У Мінску яна пасляваенна выканала ролю Валі Борц у спектаклі «Маладая гвардыя». Дэбют студэнткі кансерваторыі ў Беларускім дзяржаўным тэатры оперы і балету паказаў, што ў Станіславы Гулёвіч не толькі выдатны голас, але і сцэнічнае дараванне.

Яшчэ больш пацвердзіў яе права на оперную сцэну ўдзел у спектаклі «Барыс Годуноў», калі яна без усякай папярэдняй падрыхтоўкі замяніла захварэўшую салістку тэатра ў партыі шынкаркі. Вось чаму ў 1956 годзе, па заканчэнню кансерваторыі, былая калгасніца з вёскі Рудне-Стаўбунскай стала салісткай Беларускага Дзяржаўнага ордэна Леніна Вялікага тэатра оперы і балету.

Ажыццяўленне мары не ўскружыла галаву маладой спявачцы. Станіслава Гулёвіч настойліва працуе над партыяй Канчакоўны ў оперы «Князь Ігар» Барадзіна, Анёла ў «Дэмане» Рубінштэйна, Дуняшы ў «Царскай нявесце» Рымскага-Корсакава. Яна паспяхова справілася са сваёй партыяй у апошнім прэм'еры калектыву — оперы «Садко» Рымскага-Корсакава.

Калі пачалася падрыхтоўка да Усебеларускага і Усесаюзнага фестывалю моладзі, Станіслава Гулёвіч была адной з першых, хто выказаў жаданне ўдзельнічаць у творчых конкурсах. Аднак перад ёю ўзнікла праблема: а ў якім жанры можа выступіць оперная спявачка? Тут яна ўспомніла, што іменна народнай песні абавязана ўсім лепшым, што ёю дасягнута.

Беларускія народныя песні «Кума мая, кумачка», «Што за месяц, што за ясны», «Полька-Янка», «Чаму-ж мне не пець?», «Пасылала мяне маць» у выкананні Станіславы Гулёвіч выклікалі буру захаплення не толькі ў Мінску, але і ў Маскве. Маладая спявачка стала лаўрэатам Усесаюзнага і Усебеларускага конкурсаў на фестывалях моладзі. Сярэбраны медаль і ганаровыя дыпламы замацавалі за ёй гэтак высокае званне.

Так мара ў нашай краіне становіцца явай.

І. НІСНЕВІЧ

Арыядна Іванаўна Казей гутарыць з вучнямі.

Фото П. Нікіціна.

Годзвіг

У ШЫРОКА расчыненыя вокны льецца цёплае паветра. Рознагалосы гоман разносіцца па школьных калідорах, нападняе іх радасным ажыўленнем.

Да групы школьнікаў падыходзіць маладая, шчупленькая настаўніца. Яна ўсміхаецца, але спакойныя шэрыя вочы стараюцца ўсё заўважыць: і чаму ў Галі сёння гуллівы настрой, і чаму Валерык пахмурны, і чаму нервеецца Святлана.

Вучні цесным колам акружаюць сваю настаўніцу.

— Запрашаем вас, Арыядна Іванаўна, на наш піонерскі збор, — звяртаецца да яе чарнявы юнак. — Раскажыце нам пра свайго брата-героя, які быў піонерам.

Прыкметна хвалюючыся, настаўніца згаджаецца.

...— Адзінаццаць год было Марату, калі пачалася вайна. У нашай вёсцы Станькава лютавалі фашысты. Марат з першых дзён вайны зарэкамендаваў сябе як добры партызанскі разведчык. Ён здабываў каштоўныя звесткі аб праціўніку, мініраваў дарогі, парушаў варожую сувязь... 11 мая 1944 года Марат загінуў у няроўным паядынку з фашыстамі...

Голас Арыядны Іванаўны задрыжаў, але намаганнем волі яна прымусіла сябе супакоіцца, села сярод дзяцей, уважліва ўглядаючыся ў іх твары. Хто ведае, аб чым яна думала. Можна старалася ўгадаць, кім стануць яны праз некалькі год, а можна ўспомніла сёння свой апошні дзень навучання ў сярэдняй школе.

То быў 1941 год. Летняе сонца ласкава сагравала зямлю. Такі-ж шум стаяў у калідоры сельскай школы, калі адзвінеў апошні званок.

Было і ў яе бесклапотнае дзяцінства. У свае шаснаццаць год марыла яна самастойна ўзняцца на самалёце ў паветра і з птушынага лёту глянуць на родныя прасторы...

Але вайна бязлітасна абарвала дзявочыя мары.

...Чэрвень 1943 года. На франтах не сціхалі жорсткія баі.

У бязветраны поўдзень машына «хуткай дапамогі» пад'ехала да аэрадрома. З пасажырскага самалёта санітары асцярожна вынеслі восемнаццацігадовую Аду Казей. Сцяўшы зубы да болю, дзяўчына слаба варушыла смаглымі вуснамі.

Беларускую партызанку накіравалі ў падмаскоўны эвакуацыйны шпіталь, што знаходзіўся на беразе Клязьмы.

Прыкаваная да шпітальнага ложка, перамагаючы нечалавечыя пакуты, Ада дзень і ноч не пераставала думаць пра сваю цяжкую інваліднасць.

— Няўжо не хопіць мужнасці перамагчы пакуты? — пыталася сама сябе. — А як хочацца жыць!..

...Настаў дзень, калі Адзе зрабілі рэампутацыю ног. Яна ледзь стрымлівала слёзы, глядзячы на вучэбныя пратэзы, якія цяпер павінны былі стаць яе нагамі. Пратэзы замест маленькіх зграбных ног, якія не ведалі стомы ў танцах, першымі перасякалі лінію фінішу і, няма чаго граху таіць, якімі любаваліся хлопцы.

Як важна ў жыцці, калі ў цяжкі момант цябе хто-небудзь падтрымае. Як неабходна бывае цёплая чалавечая спагада! Падтрымалі і Аду.

— Юнацтва моцна смелымі надзеямі, — напаміналі ёй урачы і хворыя, якія пачалі папраўляцца. — Калі моцна жадаеш, выйдзеш з любога тупіка.

«Але-ж як жыць без ног з адной толькі надзеяй? — пыталася сябе дзяўчына. — Хіба могуць збыцца юнацкія мары?»

...Апіраючыся на плячо медсястры, Ада з цяжкасцю ўзнялася з ложка. Каб не выдаць хвалявання, яна мужна зрабіла першыя нясмелыя рухі на вучэбных пратэзах. Трымаючыся за сцяну, яна настойліва перасоўвалася. Так пачалася ўпарта трэніроўка ў хадзьбе, з кожным днём мацнела ўпэўненасць у сваіх сілах.

— А што, калі ўстаць і пайсці, не думаючы аб пабочнай дапамозе?! — мільганула дзёрзкая думка. — Упасці пару раз і падняцца — не так страшна ў параўнанні з усім перажытым.

Бездапаможна балансуючы рукамі, хістаючыся і спатыкаючыся, ішла Ада па шпітальным калідоры.

Але раны доўга не зажывалі, ныючы боль не праходзіў. Патрабаваўся працяглы курс лячэння ў глыбокім тыле. Прышлося пакінуць мару аб хуткай папраўцы.

— Галоўнае цяпер — не страціць мужнасці, — думала Ада пад рытмічны перастук колаў цягніка, які вёз яе ў Іркуцк.

...Зноў шпітальныя палаты, зноў востры боль пасля складаных аперацый. І, як раней, чулая людская ўвага. У палату да Ады прыходзілі рабочыя, мясцовая інтэлігенцыя. Сардэчныя, шчырыя клопаты зрабілі сваю справу. Дзяўчына ўсё часцей усміхалася.

Начныя мацыёны на пратэзах і нават «тайныя спаборніцтвы ў бегу» па калідоры цяпер сталі для яе такой-жа неабходнасцю, як і ўмыванне зранку. І вось, нарэшце, Ада так добра навучылася хадзіць на пратэзах, што нікому з навічоку шпіталю і ў галаву не прыходзіла, што ў яе няма сваіх ног.

У палату прыбывалі новыя раненыя і ціхім голасам клікалі медсястру. Юная партызанка цяпер сама падыходзіла да знясіленых людзей, выконвала іх просьбы, жартавала. А раненыя байцы і афіцэры думалі: «Добрую палатную сястрыцу паслаў нам лёс!» Як-жа дзівіліся яны, калі даведваліся аб суровай праўдзе пра чулую «медсястру». Але праўда гэтая надавала сіл, кожнаму хацелася стаць у вачах дзяўчыны мужным.

Набліжаўся час развітання.

— Куды паехаць са шпіталю? — пайставала перад Адай пытанне. — Родную Беларусь фашысты ператварылі ў руіны. Маці павесілі эсэсаўцы на плошчы Свабоды ў Мінску. Ад іншых сваякоў вестак няма...

Але свет не без добрых людзей. Дыетсястра падказала, куды паехаць — у Цхалтубо, да яе сястры. Ада з радасцю накіравалася на Каўказ. Але ў дарозе зноў адкрыліся раны. Ледзь удалося дабрацца да сталіцы Грузіі і легчы ў шпіталь аднаўленчай хірургіі. Урачы выявілі неўрому. І шостую аперацыю Арыядна перанесла стойка.

Сочынскі курорт прынёс новыя сілы, бадзёрасць. Зноў дзяўчыну моцна апанавала думка — стаць карысным чалавекам.

Цяпер, на парозе свайго дваццацігоддзя, яна больш не думала аб прафесіі лётчыцы і спыніла свой выбар на «зямной» спецыяльнасці настаўніцы. Але як паступіць у педінстытут, не маючы закончанай сярэдняй адукацыі? Заставалася адно: настойліва вучыцца, каб у самы кароткі тэрмін авалодаць праграмай дзевятага і дзесятага класаў. Жывучы ў Таганрогу ў гасцінных чужых людзей, Арыядна дні і ночы праседжвала над падручнікамі.

Ранняя вясной 1945 года з Беларусі прыйшла радасная вестка: сястра, якую яна лічыла загінуўшай, запрашала яе ў роднае Станькава.

...Н-но, мілы, варушыся! — тузае лейцамі дзядзька Алесь, выяжджаючы на палявую дарогу.

Пад калёсамі хрустае тонкая скарынка лёду. Дрэвы, яшчэ аголеныя, уздрыгваюць мокрымі галінкамі. Уперадзе — раскіслая ад вясновых дажджоў дарога. Вузкія сцёжкі пабеглі ўглыб лесу, шырокалапыя елкі ўклініліся ў суцэльныя масівы асініку.

А вось узарваны мост. Ён жыва напаміну Арыядне дзень, калі яна стала партызанкай. Толькі тады лютавала зіма і дрэвы стаялі ў белым убранні. Тут у марозны снежаньскі дзень 1941 года яна саскочыла з саней, што ехалі ў Дзержынск, і па снежнай цаліне пабегла ў вёску Ляхавічы. Ёй хацелася як найхутчэй трапіць у партызанскі атрад, куды пайшлі брат Марат і дзядзька Нікалай. Сэрца стукала: «Адпомсці вылюдкам за павешаную маці, за разбітыя мары». Рызыкуючы натрапіць на засаду, яна пайшла ў лес. Нямецкія шпікі шукалі яе, каб пагнаць на катаржныя работы ў Германію...

«Ці ўцалела хата, дзе я сустрэлася з партызанамі? — думала Ада. — Ці зараслі сцёжкі, па якіх храбрыя лясныя салдаты везлі мяне ў свой атрад «25 год Кастрычніка»?

Не, сцёжкі гэтыя не зараслі, яны ляжалі, зраненыя варонкамі ад бомб. Дзяўчына і цяпер, заплюшчыўшы вочы, магла-б дайсці да штабной зямлянкі, калі-б захавалася гэтае няхітрае збудаванне. Яна прыпамінала, як начальнік штаба партызанскага атрада тав. Ягораў ля дзвярэй зямлянкі ўручаў ёй баявую трохлінейную вінтоўку, як благаслаўляў на баявыя справы, як яна вяла назіранні за праціўнікамі ў баявой ахове, як стаяла на пасту, як у сакрэт хадзіла, як выяжджала на небяспечныя гаспадарчыя аперацыі. Хіба можна забыць усё гэта?

Аднойчы разведка данесла, што лес акружаюць немцы. Вечарам атрад выстраіўся і, пакінуўшы абжытыя зямлянкі, рушыў у дарогу. Чатыры гадзіны ішлі партызаны па глыбокім снезе блытанымі дарогамі. Але іх заўважылі. Адрасу-ж загаварылі ў лесе варожыя мінамёты, загрузацелі кулямёты. Прымаць няроўны бой было нямэтазгодна. Заставаўся адзіны выхад — вырывацца з акружэння невялікімі групамі. Мацнеў мароз. Немцы ракетамі асвятлялі лес. Ада папаўзла па-пла-

стунску і спынілася пад шырокай разлапістай елкай. «Кладзіся!» — пачуўся ціхі голас камандзіра. З ночы да глыбокага вечара наступнага дня Ада праляжала на снезе. Адубелі ногі ў чужым дзіравым абутку (апошнія поўбоцікі эсэсаўцы забралі ў іх доме і нават маці павесілі на шыбеніцы босай). Калі гарматны грукат сціх, зноў пайшла снежнаю цаліной і разам з групай у шаснаццаць чалавек апынулася ля вёскі Усы. Камандзір запытаў: «Хто пойдзе ў разведку?» Моцна сціскаючы ў руцэ наган, яна выступіла ўперад.

Наскочыўшы на варожую засаду, дзяўчына выставіла ў кароткай рукапашнай сутычцы, але засталася адна: таварышы загінулі. Усю ноч блукала па лесе.

Раніцай выйшла на ўзлесак. Слупкі дыму падказвалі, што блізка жыллё. Але хто там: свае ці ворагі? Абмарожаныя ногі трацілі адчувальнасць. Мучыў голад. Звычайка, набытая ў частых разведках, дапамагла знайсці сваіх. Незнаёмыя землякі з вёскі Жармоны сустрэлі ветліва і папярэдзілі, што па дарогах шныраць ворагі. Заставацца тут было небяспечна. Гаспадары хаты дапамаглі зняць абутак (панчохі аддзіраліся кавалачкамі разам са скурай). Нехта дастаў з гары лапці. Дзяўчына дабралася да невялікага хутара і заначавала там у старой лазні. Ранкам добрыя людзі накармілі, абагрэлі. Можна было застацца з імі, але Арыядна вырашыла ва што-б там ні стала дабрацца да старога лагера...

— Тпру-у! — прытрымаў каня дзядзька Алесь, злазячы з воза. — Да Станькава, значыцца, вярсты пайтары. Тут ужо і сама дойдзеш: як кажуць, маладыя ногі данясуць на край свету.

Ада сыйшла на зямлю і, падзякаваўшы селяніну, пайшла па дарозе да сельсавета. Нейкая сіла цягнула яе сюды. Тут глыбокай восенню 1941 года яна сядзела ў лёгкім сарафане пад вокнамі пасля допыту. Тут у апошні раз ёй удалося пачуць сваю маці, прыгавораную да кары смерцю за сувязь з партызанамі.

А там, ля самай дарогі, па якой немцы пяць дзён ішлі маршам, расло густое жыта. Як спрытна яны з Маратам перарэзалі тады нямецкую сувязь і зніклі ў жыццё!

Вось стары закінуты парк, куды нярэдка ў пачатку вайны яны з братам вадзілі нашых пагранічнікаў, разам з імі праследуючы варожых дэсантнікаў. А вось і сястрын дом на самым краі вёскі... Які ён дарагі і блізкі сэрцу!

...Даверліва прытуліўшыся да пляча сястры, Ада ціха плакала. У тую ноч яна не магла заснуць: драўляныя пратэзы выглядалі з-пад матчына ложка і, здавалася, пыталі: «Як жыць цяпер будзеш?»

Ада цвёрда вырашыла рыхтавацца ў педінстытут. Быць у цяжар сястры і старэнькай цётцы, заўсёды адчуваць сябе інвалідам не ў яе характары.

Дзяўчына цэлымі днямі шыла. Пасля ўладкавалася на работу. Мясцовая моладзь ва ўсім дапамагала і аказвала ёй высокае давер'е, выбраўшы сакратаром комсамольскай арганізацыі.

Па-новаму забілася сэрца. Колькі важных спраў захацелася адразу зрабіць: і вечар самадзейнасці арганізаваць, і запрасіць на суботнік шэфай... З якім запалам працавала Ада на ачыстцы калгаснага збожжа, а потым разам з комсамольцамі весялілася ў хаце-чытальні і нават прапавала танцаваць. А з вечара да світання зноў сядзела за кнігамі.

Летам 1947 года комсамолка Арыядна Казей прыехала ў Мінск і паступіла ў педінстытут. Неўзабаве выйшла замуж. На студэнцкім сціплым вяселлі было шумна. Сябры жадалі шчасця маладым.

Паспяхова ішла вучоба. Але жыццё рыхтавала новыя выпрабаванні. Закончыўшы два курсы інстытута, Арыядна павінна была спыніць вучэнне, бо зноў адкрыліся раны.

Фізічныя пакуты не адабралі ў яе радасці жыцця. І хворая Арыядна паступае ў арцель інвалідаў Айчыннай вайны, авалодае пераплётнай справай, нейкі час працуе брыгадзірам пераплётнай брыгады.

Мужнасць і воля ў паядынку з жыццёвымі цяжкасцямі перамаглі. І вось мэта дасягнута: Арыядна Іванаўна Казей закончыла інстытут.

Нарэшце яна настаўніца! Выкладае беларускую мову і літаратуру ў 28 Мінскай сярэдняй школе. Вучні палюбілі яе ўрокі, яе задушэўныя расказы. Яны палюбілі чалавека незвычайнага душэўнага характара, жыццё якога — подзвіг.

...Насустрач Арыядне Іванаўне бяжыць шасцігэдовая дачка Адачка з кароткімі непаслухмянымі касічкамі. Дзяўчынка моцна ўчапілася за матчыну руку і з захапленнем расказвае пра свае «справы» ў дзіцячым садзе. Яны абедзве павольна ідуць па вуліцы Горкага, радуючыся цяплу і сонцу.

Шыбы сукенка прымажэ?!

ЗАЎСЁДЫ ярка асветлены Палац культуры профсаюзаў у гэты вечар здаваўся яшчэ прыгажэйшым. Гаспадарамі тут былі жанчыны, якія сабраліся паказаць свае і паглядзець чужыя сукенкі, па-спаборнічаць ва ўменні добра апранацца.

Ініцыятарам балю-конкурсу на лепшыя мадэлі жаночых сукенак са штапельных тканін, праведзенага ў Мінску 7 ліпеня, быў рэспубліканскі торг «Белунівермаг». Конкурс ставіў перад сабой задачу — прадэманстраваць багатыя магчымасці прыгожа апранацца са штапельных тканін айчыннай вытворчасці.

Штапель хутка заваяваў папулярнасць. Але як і ўсе недарагія тканіны, ён мае недахопы: «цягучасць», якая хутка выводзіць са строю самы ідэальны клэш, і недастатковая паветрапранікальнасць у гарачую пару. Аднак гэтыя дэфекты не перашкаджаюць штапелю заставацца адным з папулярнейшых матэрыялаў. Наша тэкстыльная прамысловасць паспяхова змагаецца з дэфектамі штапелю.

Калі выбраць расфарбоўку да твару, а фасон па фігуры, — сукенка можа атры-

мацца прыгажэй за дарагую шаўковую. Гэта і паказаў балю-конкурс.

З цікавасцю сустракалі глядачы і ўдзельнікі конкурсу кожную новую мадэль. Віталі ўсё арыгінальнае і добра пашытае. Пакуль у вестыбюлі і фойе ішлі танцы, на сцэне глядзельнай залы прадэманстравалі 237 сукенак.

Многія мадэлі парадавалі, а многія прымусілі задумацца. Чаму наша тэкстыльная прамысловасць выпускае часам штапель такіх нецікавых рысункаў і расфарбовак? Спалучэнні колераў непрыгожыя, фарбы цямныя. Затое кожная сукенка арыгінальнай расфарбоўкі адразу прыцягвала ўвагу. Не трэба баяцца, таварышы мастакі, чыстых фарбаў, арыгінальнасці рысунка. Тканіны павінны радаваць вочы расфарбоўкай, упрыгожваць нашых працавітых жанчын.

Большасць удзельніц конкурсу паказала добры густ, уменне арганізаваць ансамбль у адзенні, падбраць у тон сукенцы сумку, туфлі, пальчаткі. Вельмі цікава выглядалі такія гарнітуры, як сарафан з блузкай, накідкі, якія лёгка адшпільваюцца, розныя формы каўнерыкаў

да адной сукенкі. Арыгінальным быў касцюм са штапельнай тканіны ў чорна-белую клетачку. Жакет пашыты на два бакі, яго можна адзець і на клятчасты бок і на белы. Такі фасон узбагачае і рознастайніц убранне.

Выступленні паказалі, якія багатыя магчымасці тоіць у сабе штапельная тканіна са шпалком. П. Карэшчук (майстра атэлье № 1) прадэманстравала прыгожую сукенку з беллага з каляровым шпалком штапелю, якую вельмі ўпрыгожвалі парасонік і сумка з такога-ж шпалковага матэрыялу.

Удаліся некалькі сукенак са штапелю гладкіх танаў. Прыклады паказалі, што, трапіў падбраўшы ў адной сукенцы гладкі штапель розных колераў, можна пашыць арыгінальнае і прыгожае ўбранне. Сукенку з гладкага матэрыялу вельмі аздабляе з густам выкананая вышыўка (аддзелачная або ў тон расфарбоўкі тканіны).

Шкада, што на конкурсе былі толькі прыгожыя выхадныя сукенкі і не было ніводнай для работы. Нашы мадэльеры наогул удзяля-

юць мала ўвагі рабочым сукенкам, тым часам як і для іх можна прыдумаць рознастайныя і арыгінальныя фасоны.

Балю-конкурс быў адкрыты. Акрамя шырокай публікі, у ім прынялі ўдзел работнікі мінскіх атэлье, універмагаў і спецыялізаваных магазінаў тканін. Іх мадэлі аказаліся лепшыя. Перавага іх была не столькі ў арыгінальнасці фасону (рознастайнасцю фасонаў балю наогул не вызначаўся), колькі ў якасці выканання і ва ўменні прадэманстраваць мадэль.

Журы конкурсу адзначыла 36 лепшых мадэлей і ўзнагародзіла іх выканаўцаў каштоўнымі падарункамі і прызамі.

Падобныя конкурсы на лепшую мадэль вельмі каштоўны. Добра было-б у бліжэйшы час арганізаваць конкурс на мадэлі з паркалю і іншых таных баваўняных тканін.

Трэба ўлічыць усе недахопы «штапельнага» балю, лепш паставіць справу інфармацыі насельніцтва, загадзя апавясціць жанчын. Больш сукенак, прыгожых і таных, для нашых жанчын!

В. ВАРЫЕНЧЫК

Сукенкі гэтых мінчанак атрымалі высокую ацэнку.

Фото М. Мызніка.

НАША ДУМКА

У ВАЖЛИВА прачыталі мы з жонкай пісьмо чытачкі В. «Што-ж нам рабіць?», і я вырашыў падзяліцца сваімі думкамі.

У грамадзянкі В. вялікае гора. Па стану здароўя яна не можа мець дзіця. Гэта заслугоўвае ўвагі. Усё астатняе не складае, на мой погляд, ніякай трагедыі.

Раскажу пра сваю сям'ю. У нас было трое дзяцей. У мінулым годзе мы з жонкай вырашылі выхаваць яшчэ адно дзіця і ўдачылі аднагодоваму дзіцяці з дзіцячага дома. Цяпер у нас чацвёрта дзяцей: два сыны і дзве дачкі.

Нас часта пытаюць: «Ці любіце вы сваю новую дачку?», «Ці можна любіць «чужое» дзіця?» Мы адказваем на гэта таксама пытаннем: «А ці можа быць чужым дзіця, у якога няма нікога, апроча нас? Ці можна наогул не любіць малое дзіця?»

Першыя два-тры месяцы, праўда, я быў абыякавы да новай дачкі, як і да старэйшых «сваіх» дзяцей, калі яны былі яшчэ маленькія. Але цяпер наша меншая дачушка (ёй ужо трэці гады) стала такой цікавай, што ўсе мы — і я з жонкай, і старэйшыя дзеці — любім яе, няньчымся з ёю, лічым яе нашай дачкой у поўным сэнсе гэтага слова.

Відаць, муж чытачкі В. не вельмі любіць дзяцей, калі разбіраецца — «чыё гэта дзіця?». Нашы дзеці нам дорагі, але я не дам у крыўду ні адно дзіця, чыё-б яно ні было. Бо гэта таксама наша дзіця, — савецкі грамадзянін.

Для сям'і В. адзін выхад: усынавіць гадовага хлопчыка, а праз два гады ўдачыць дзіцяці, таксама не старэй аднаго года. Калі яны сапраўды любяць дзяцей, то палюбяць і прынятых у сям'ю малых. Выгадаваўшы дзяцей сабе на ўцеху, яны разам з тым зробіць высокародную дзяржаўную справу.

Ці зможа муж грамадзянкі В. застацца абыякавым да дзіцяці, калі яно абніме яго цёплымі рукамі? Ці зможа ён устаць перад шчырай дзіцячай ласкай? Не зможа, як і я не магу, калі наша дачушка абнімае за шыю, лашчыцца, моцна цалуе і гаворыць: «Мая мама цаца», «Мая папа цаца».

Жадаю абодвум В. шчасліва выхаваць дзетак, якіх яны возьмуць у сваю цяпер невялікую сям'ю.

І. М. БЯРШЫЦКІ,

інвалід Айчыннай вайны II групы,
падпалкоўнік у адстаўцы,
Могілёў.

УСЕ ДЗЕЦІ СВАЕ

ПАВАЖАНАЯ ЧЫТАЧКА В.!

Ваша пісьмо ў рэдакцыю я чытала разам з мужам. Спрачацца нам не давялося, бо яно выклікала агульную думку, якую мы і вырашылі з Вамі падзяліцца.

Абодва мы з'яўляемся бацькамі траіх дзяцей, а таму ад шчырага сэрца шкадуем, што Вы дзяцей не маеце. Але ў савецкай краіне гэта не павінна адбывацца на сямейных узаемаадносінах.

Што такое любоў да дзяцей? Гэта штодзённыя клопаты аб іх. Дзеці прыносяць шчасце ў сям'ю. Калі стомлены бацька вяртаецца з працы, дзеці сустракаюць яго вясёлымі вачыма, шчырай усмешкай, расказваюць пра ўсё новае, што здарылася дома за час яго адсутнасці.

Мы ўпэўнены, што Вы кахаеце мужа, а ён Вас, бо наша савецкая сям'я будзеца на гэтай аснове. А паколькі так, то Вам нельга парываць з мужам. Без любімага цяжка жыць нават часова, а тым больш заўсёды. Вось чаму Вам неабходна зберагчы сваю сям'ю, а для гэтага трэба ўзяць маленькае дзіця і выхаваць як роднае.

СТВАРЫЦЬ РОДНУЮ СЯМ'Ю

ЧЫТАЧКА В. бядуе, што няма ў яе дзяцей. Праўда, што гэта вялікае гора. Я двойчы нараджала, а сваіх дзяцей не маю. Толькі маці, якая страціла дзіця, можа мяне зразумець. У мяне былі цяжкія роды — кесарава сячэнне. Пакутую і ад таго, што мой муж — добры інжынер — аказаўся дрэнным чалавекам. Я аддала яму ўсё лепшае ў жыцці, свае маладыя гады, а ён пакінуў мяне.

Не, не павінна В. пакінуць мужа. Калі ён Чалавек, то зразумее, яе. Толькі сябелюб не зразумее як цяжка быць жанчынай і не быць маці. Калі ён сапраўдны друг — не адвернецца, а згодзіцца ўзяць дзіця ў сваю сям'ю.

Мне хочацца параіць чытачцы В. і яе мужу, каб яны зрабілі высокародную справу — узялі дзіця і стварылі для яго родную сям'ю. Я магу запэўніць В., што няма ніякай розніцы паміж сваімі і чужымі дзецьмі. Вось ужо два гады я выхоўваю дзіця, якое мне гэтак-жа дорага, як і сваё роднае, а можа быць яшчэ даражэй. Я была-б вельмі задаволена, калі-б пачула, што В., узялі дзіця і жыць шчасліва.

Чытачка К.

Мінск.

Ваш муж вырас у савецкім асяроддзі, выхаваны савецкай уладай, і калі ён хоча зберагчы сям'ю, то зменіць свой погляд на дзяцей «чужых» і «сваіх».

Калі чалавек любіць дзяцей, то любіць іх наогул, не падзяляючы на сваіх і чужых. У нашай краіне мужчына нярэдка бярэ сабе жонку разам з дзецьмі, якія засталіся без бацькі, і наадварот. Мы ўпэўнены, што і ў Вашага мужа ёсць такія знаёмыя сем'і. А чым ён будзе адметны ад такіх бацькоў, калі возьме ў дом грудное дзіця, круглую сіротку, акружыць яго ласкай і любоўю? Кожнае дзіця пражне клопатаў бацькі і ласкі маці. Дзіця ад шчырага сэрца будзе ўдзячна тым бацькам, якія выгадалі яго, паказалі правільную дарогу ў жыцці.

Мы ўпэўнены, што калі Вы разам з мужам выгадуеце двух такіх сірот, то яны на ўсё жыццё застануцца ўдзячны Вам.

Аляксандра ПАРЫС.

ВЫГАДАВАЦЬ ДЗІЦЯ!

ПІСЬМО, змешчанае ў № 6 часопіса «Работніца і сялянка», глыбока ўсхвалявала мяне.

Паважаная таварыш В.! Я ад усяго сэрца спачуваю Вашаму гору, бо разумею, як страшна давдацца жанчыне, што ў яе ніколі не будзе свайго дзіцяці. Спачуваю і Вашаму мужу, бо і яму цяжка. Але не магу прабачыць яму за тое, што дакарае Вас.

Не згодна з ім і ў тым, што не хоча ўзяць дзіця на выхаванне. Выгадаваць дзіця, выхаваць яго сумленным і праўдзівым, даць адукацыю — хіба не ў гэтым шчасце бацькоў? І калі жонка згодна, то Вы не можаце адмовіць ёй у гэтым праве. Памятайце, што клопаты аб дзіцяці дадуць ёй магчымасць забыць сваё гора. А Вы, як мужчына, хутчэй прывыкнеце да чужога дзіцяці. І пабачыце, якім шчаслівым будзеце пад старасць.

Дарагая тав. В.! Выкіньце з галавы недарэчную думку — разыйсціся з мужам. Пры Вашым каханні да яго гэта будзе яшчэ адным няшчасцем у жыцці. Ды і ён, калі моцна Вас кахае, ніколі не дапусціць гэтага.

М. АФАНАСЬЕВА.

г. Горкі.

ПРЫМХІ І ЗАБАБОНЫ — ВОРАГІ ЗДАРОЎЯ

З кожным годам Совецкі ўрад усё больш і больш выдзяляе сродкаў на аздараўленне быту, на палепшанне санітарна-курортнай дапамогі насельніцтву, на будаўніцтва лячэбных устаноў, стадыёнаў, клубаў, дамоў санітарнай асветы. Але для забеспячэння поўнага поспеху ў барацьбе з хваробамі неабходна, каб шырокія слаі насельніцтва свядома разумелі задачы савецкай медыцыны.

Асноўная маса нашага народа даўно зразумела і ацаніла шкоду рэлігійных забабонаў і знахарства. Але ёсць яшчэ частка людзей, якія не вызваліліся ад веры ў «таямнічыя сілы», «звышнатуральныя з'явы». Яны яшчэ знаходзяцца пад уплывам перажыткаў старога, звяртаюцца да знахароў і «бабак» за дапамогай, безразважна давяраючы ім сваё здароўе. Такія людзі наносіць шкоду не толькі сабе, але і іншым, бо пры наяўнасці заразнай хваробы яна лёгка пашыраецца і можа прывесці нават да ўзнікнення эпідэмічных захворванняў.

Знахары і «бабкі» падкупляюць пасобных даверлівых людзей спасылкамі на тое, што яны лечаць травамі, з якіх і ў аптэках робяць лякарствы. Гэты від знахарства найбольш небяспечны, таму што існуюць не толькі каштоўныя ў лекавых адносінах травы, але і атрутныя, ужыванне якіх прыводзіць да захворванняў.

Калісьці ў некаторых вёсках існаваў спосаб лячэння хворых спалыхам. Напрыклад, чалавека, хворага на малярыю, нечакана спіхалі ў халодную ваду, мяркуючы, што спалох дапаможа яму паправіцца. Пасля такога «лячэння» чалавек часта захворваў на запаленне лёгкіх, а часам трапляў і ў вар'яцкі дом. У «бабак» і знахароў яшчэ і зараз існуюць даволі своеасаблівыя спосабы «лячэння» грыж і «радзімчыкаў», калі хвораму дзіцяці даюць трымаць у зубах вялікае сіта, а затым пасля «замоў» і апрысквання «святой» вадой моцна б'юць па сіту, каб выклікаць спа-

лох. Ясна, што такое «лячэнне» толькі пагаршае хваробу дзіцяці.

Як жа лечаць знахары? Найчасцей яны змешваюць рад траў, разлічваючы на простую выпадковасць або заклікаючы на дапамогу «замовы» і боскую сілу, заваёўваючы даверлівасць хворага таямнічым прыгатаваннем «зелля».

Туберкулёз яны, напрыклад, лечаць настоем макрыц на гарэлцы або даюць хворым піць раствор сулемы, зусім не разумеючы, што сулема з'яўляецца моцнай атрутай, разбурае ныркі і нервовую сістэму.

Пры паносах «бабкі» ўжываюць розныя травы: конскае шчаўе, трыпутнік, крывасмок і інш., часцей за ўсё мяшаючы ўсё разам. Але ж паносы могуць быць рознага паходжання; у некаторых выпадках яны звязаны з наяўнасцю хваробы страўніка і прысутнасцю ў страўніку мікробаў — узбуджальнікаў заразных хвароб, у другіх выпадках захворванне адбываецца з-за парушэння нармальнай дзейнасці нервовай сістэмы. Такое «лячэнне» можа толькі ўзмацніць захворванне.

Найбольшую шкоду «бабкі» прыносяць жанчынам, якія звяртаюцца да іх за дапамогай пры розных захворваннях і асабліва з мэтай выклікаць аборт. Колькі чалавечых жыццяў загубілі гэтыя «хірургічныя» аперацыі «бабак», якія, не маючы ўяўлення аб мікробах, стэрыльнасці, дэзінфекцыі і асептыцы, ужываючы самыя рознастайныя «інструменты» ў выглядзе брудных, заржавелых вязальных пруткоў, драўляных верацёнаў, выклікалі сур'ёзныя заражэнні і пагібель сваіх ахвяр.

Ёсць і іншая рознавіднасць знахарак, якія ўсе хваробы лечаць толькі «святой» вадой, «успрыскваннем з вугольчыка». Гэтыя «бабкі» лічаць, што ўсе «хваробы здараюцца з-за «нагавораў» або з-за «дурнога вока». Паглядзіць хворага такі «лекар», пашэпча каля абразоў і вызначыць хваробу: «сурокі», «прысуха», «адварот», а пасля з дапамогаю крыжа і «святой» вады, з малітвай па-

чынае выганяць «нячысціка». «Лечаць» знахаркі не проста «святой» вадой, але «нагаворнай». Тут усё — і рэлігія, і вядзьмарства, і «цуды», а хвароба развіваецца і прыносіць цяжкія пакуты.

Абсурдныя і невуцкія ўяўленні аб хваробе, што назіраліся раней, нярэдка прыводзілі да раду няправільных дзеянняў у час эпідэміі.

Яшчэ і зараз сярод некаторых маці існуе думка, нібыта на адзёр павінна перахварэць кожнае дзіця і быццам адзёр — няшкодная хвароба. Слепа верачы ў гэта, яны пры захворванні дзіцяці на адзёр не ізаляюць яго ад іншых дзяцей, якія яшчэ не хварэлі на адзёр, а, наадварот, трымаюць іх разам з хворым, мяркуючы так: «Няхай ужо лепш адразу перахварэюць усе дзеці, чым будучы хварэць пасля».

Медыцынская навука давала, што дзеці зусім не павінны абавязкова хварэць на адзёр, што адзёр асабліва небяспечны для маленькіх дзяцей, якіх трэба ўсяляк засцерагаць ад гэтай небяспечнай сваімі ўскладненнямі хваробы. Савецкая медыцына вядзе барацьбу з адзёрам. Абавязак нашай грамадскасці — дапамагчы ўрачам у гэтай барацьбе.

Іншыя забабоны заснаваны на боязі парушыць усталяваныя няправільныя погляды, на боязі выклікаць асуджэнне суседзяў, іх насмешку.

Да ліку забабонаў такога роду можна аднесці і так званы «фальшывы сорама». Некаторыя захварэўшыя дзяўчаты і жанчыны сароміцца паказацца ўрачу-мужчыне і, наадварот, захварэўшы мужчына сароміцца агаліцца перад урачом-жанчынай.

У «Запісках урача» В. В. Вера-сaeў апісвае такі выпадак:

«Аднойчы ў вёсцы да мяне прыйшла сялянская баба з просьбай наведаць яе хворую дачку. Пры ўваходзе ў хату мяне здзівіла, што ў ёй стаяў кіслы, невымоўна агідны пах, які бывае ў ярах, куды кідаюць дохлых сабак. На нізкіх палацях ляжала пад кажушжом хворага — семнаццацігадовая дзяўчына са знясіленым, бледным тварам.

— Што баліць у вас? — запытаў я. Яна моўчкі спалохана глянула на мяне і пачырванела. — «Бацюхна-доктар, хвароба-ж у яе такая, сорама

Мал. М. Гурло.

Піонеры ў паходзе

У пасёлку Дамачова Брэсцкай вобласці працуе піонерскі лагер. Нядаўна піонеры пачылі на Белым возеры, дзе лавілі ракаў, збіралі гербарыі, вучыліся разбіваць палаткі. Першы піонерскі атрад прыняў удзел у аднадзённым паходзе вакол лагера. Уперадзе ішла разведка, якая вызначала шлях, намячала месцы

прывалаў. У час адпачынку разбіваецца палатка, запальваецца касцёр (здымак унізе злева). Па берагах маляўнічага возера — мноства кветак. Люся Чураба і Люся Марчук збіраюць рамонкі і васількі, якія прыгожа выглядаюць у адным букэце (здымак уверсе злева).

Па дарозе піонеры назедалі

калгас імя Жданава, дзе ўважліва назіралі за работай знатнай даяркі Ганны Вірчык (здымак справа). Дзень канчаецца, стомленыя, але задаволеныя, піонеры вярнуліся ў лагер. У школе будзе пра што расказаць таварышам.

Фото Б. Германа.

дзеўцы паказаць». — жаласліва прамовіла старая. — Ну, глупства якое. Што вы! Чаго-ж доктара сароміцца. Пакажыце.

Я падышоў да дзяўчыны. Твар яе раптам стаў драўляна-пакорлівы. І з гэтага твару на мяне нерухама глядзелі цямняныя разгубленыя вочы.

— Павярніся, Танюша, пакажы. — пераконваюча гаварыла старая, здымаючы з хвораі кажухі. — Паглядзіць доктар, бог дасць, дапаможа табе, здарова будзеш. З гэмі-ж тупымі вачыма, сканцэнтраванай спалоханай пакорай дзяўчына павярнулася на бок і падняла грубую палатняную кашулю, якая не згіналася, як лубок, ад засохлага гною. У мяне пацямнела ўважчю ад нясцерпнага смуроду і ад таго, што я ўбачыў. Усё левае сцягну ад пояса да калена ўяўляла адну велізарную сіне-барвовую пухліну, з'едзеную язвымі і нарывамаі велічыней з кулак, пакрытую смярдзючым гноем.

— Чаму вы раней да мяне не звярнуліся? Я-ж тут ужо паўтара месяца! — усклікнуў я.

— Бацюхна-доктар, усё саромелася дзеўка, — уздыхнула старая. — Месяц цэлы хварэе — думала, бог дасць, пройдзе. Спачатку вось які жаўлачок быў... Казала я ёй: — Танюша, вось у нас цяпер доктар жыве, усе за яго бога моляць, за дапамогу яго, — схадзі да яго. «Мне, — гаворыць, — мама, сорамна...». Вя-

дома, дзявочая справа тупая... Вось і даляжалася.

Я пайшоў дамоў за інструментамі і перавязачным матэрыялам. Божа мой, якая недарэчнасць! Цэлы месяц у двух кроках ад яе была дапамога, і нейкае дзікае, ненармальнае пачуццё загарадзіла ёй гэтую дапамогу. І толькі цяпер яна адважылася перакрочыць праз гэтую перашкоду — цяпер, калі можа быць ужо занадта позна...

Апісаны Верасаевым выпадак з хвораі пераканаўча гаворыць аб шкодзе «фальшывага сораму».

У свой час «фальшывы сорам» значна перашкаджаў рабоце венералагічных дыспансераў па выяўленню венерычных хворых для прыцягнення іх да лячэння. Многія хворыя не давалі згоды на абследаванне як іх саміх, так і членаў іх сем'яў.

У наш час венералагі адзначаюць, што хворыя з вялікай сур'ёзнасцю і адказнасцю адносяцца да аховы здароўя членаў сваіх сем'яў. Праўда, вельмі рэдка сустракаюцца выпадкі, калі хворы адмаўляецца прыслаць членаў сваёй сям'і для праверкі, хоць дасканалы разумее, да якіх вынікаў гэта прыводзіць.

Існуюць часам і такога роду няверныя ўяўленні, якія не з'яўляюцца перажыткам старога, а ўзнікаюць у выніку лёгкавернасці, недастатковасці ведаў у насельніцтва па пэўных пытаннях. Некаторыя хворыя, на-

прыклад, імкнуцца безадкладна выпрабаваць на сябе дзеянне новых лекавых прэпаратаў і ў той-жа час адмаўляюцца ад усіх іншых эфектыўных лекавых сродкаў, што існавалі раней. Калі ў медыцынскай практыцы ўпершыню з вялікім поспехам сталі ўжываць пеніцылін, многія хворыя вырашылі, што іх можа вылечыць толькі пеніцылін. Тым часам пры лячэнні, напрыклад, венерычных хвороб старыя сродкі зусім не перасталі быць эфектыўнымі і павінны ўжывацца побач з пеніцылінам, а часам у спалучэнні з ім. І, наадварот, ёсць хворыя, якія просяць урачоў не «эксперыментаваць» на іх і лячыць іх толькі «выпрабаванымі» сродкамі.

Ва ўсіх гэтых выпадках трэба прыслухоўвацца да аўтарытэтных думкі ведаючых людзей, трэба з павагай адносіцца да парад урачоў, як прадстаўнікоў навукі.

Нашы савецкія людзі ў сваёй большасці не вераць «бабкам» і знахаркам. Забабоны, прымхі і шкодныя звычкі часцей за ўсё ўласцівыя старым людзям.

Наш дзяржаўны лад, дасягнутыя поспехі ў галіне навукі і савецкай медыцыны знішчылі глебу для знахарства, як перажытку змрочнага мінулага, звязанага сваімі карэннямі з рэлігійным цемрашальствам, забабонамі і прымхамі.

Н. С. ШУВАЛАВА 21

Хто ў гэтым вінаваты?

Дарагая рэдакцыя!

Я забыталася ў пытаннях выхавання, а можа чаго не разумею. Прашу дапамагчы. Я настаўніца. Мне 39 год. Сама расла круглай сіратой. Давялося самастойна прабіваць дарогу ў жыццё, і ні на каго не крыўдала, бо не было адкуль чакаць дапамогі.

У 1947 годзе я ўзяла на выхаванне двух пляменнікаў: 13-гадовага Ваню і 8-гадовую Лілю. Маці іх у той час знаходзілася ў вельмі цяжкім матэрыяльным становішчы. Жылі яны ў мяне шэсць год. Я аддала іх у школу, карміла, адзявала, вучыла. Ваня скончыў курсы трактарыстаў, а праз год — курсы камбайнераў. Набыўшы спецыяльнасць, ён паехаў на цалінныя землі, добра зарабляў, але не прыслаў мне ніводнага пісьма. Ваня нядоўга пабыў на цаліне (толькі два сезоны), а цяпер кінуўся шукаць лёгкага хлеба — паступіў на курсы баяністаў, дзе і зараз вучыцца.

Ліля пайшла сваёй дарогай. Пасля шасці год жыцця ў мяне, яна перабралася да свайго старэйшага брата, Сашы, які дэмабілізаваўся і працуе на заводзе. Агульнымі сіламі ўладзілі яе ў школу ФЗН, якую яна скончыла і пачала працаваць матальшчыцай. Не пражыўшы ў брата і трох месяцаў, перайшла на прыватную кватэру, а праз год вярнулася да мяне са слязмі і крыўдай на братавую і прасіла прыняць яе. Я пашкадавала пляменніцу і прыняла яе зноў у сваю сям'ю. Але бачу, што

ўсё, чаму я Лілю вучыла, яна не ўспрыняла. Я хачу з яе зрабіць працавітую, сумленную, акуратную дзяўчынку. Вырасшы, яна зрабілася манюкай, беларучкай і ў дадатак стылягай. Да мяне прыйшла дзяўчына, апранутая, як папугай. Яна навешала на сябе ўсялякіх брошак, завушніц, начапіла банты, нейкія ўстаўкі з гіпюру.

Ліля пачала жыць у мяне зноў, але гэта была ўжо другая дзяўчына. Яна ленавалася падмесці падлогу. Сэнс жыцця яна бачыць у тым, каб пасля 8-гадзіннай працы на заводзе пагуляць. Я раіла ёй паступіць у вярхоўную школу рабочай моладзі, але, пабыўшы крыху ў восьмым класе, яна кінула вучэнне. Свае запрацаваныя грошы яна не ўмее берагчы. Уся яе зарплата ідзе на дробязі і аздобы. Яна лянцееца не толькі мне дапамагчы ў хатняй рабоце, але і зрабіць што-небудзь для сябе: памыць бялізну, напрыклад.

У мяне расце дачка Люда. Ёй 12 год. І я вельмі баюся, каб і яна, маючы ўвесь час перад сабою прыклад лёгкадумных паводзін і спажывецкіх адносін да жыцця, не пайшла шляхам Лілі. Пакуль што яна вучыцца выдатна і дома ўсё робіць умела і з ахвотай. Але ліліна манера апранацца ёй падабаецца. Ці правільна я зраблю, калі ізалюю Люду ад Лілі?

А. ПЯТРОВА.

Паважаная таварыш Пятрова!

У сваім шчырым пісьме, адрасаваным рэдакцыі часопіса, Вы закранаеце важныя пытанні маралі і выхавання. І гэта зразумела. Кожны, хто выходзіць дзяцей (а Вы да таго-ж і настаўніца), клапаціцца аб тым, каб у нашага маладога пакалення фармаваліся рысы камуністычнай маралі.

Пачнем з Лілі, аб якой Вы найбольш пішаце. Вы, напэўна, згодзіцеся з тым, што ў яе выхаванні дапушчана істотная памылка. Мяркуючы па логіцы рэчаў, школа і сям'я не далі ёй належнага працоўнага выхавання, не прывілі сур'ёзнага погляду на жыццё, не ўмацавалі волю.

У любой чалавечай дзейнасці, побач з пытаннямі другараднымі, ёсць пытанні важныя, істотныя, рашаючыя. У педагогіцы да іх адносіцца працоўнае выхаванне дзяцей і моладзі.

Працавітасць — адна з якасцей, якая часта вызначае сабой паводзіны чалавека. Але і лянота ўплывае на асобу ў цэлым. Калі праца робіць чалавека высокародным, то гультайства — «маці ўсіх заганаў». «Звычка да бяздзейнага жыцця горш усіх жыццёвых

няшчасцяў, — пісаў Л. Н. Талстой. — Таму ў вышэйшай ступені важна, каб дзеці прывучаліся яшчэ з юнацкіх год працаваць».

Маладыя людзі, не прывычаныя змалку да працы, стараюцца пажыць за чужы кошт, імкнуцца да забаў, да «лёгкай» і «чыстай» работы. Гэта эгаісты, абыхавыя да блізкіх. Такія з'явы, як ветранасць, схільнасць да флірту, часам распуста, а пры ўступленні ў шлюб — безадказныя адносіны да сям'і, сямейных і бацькоўскіх абавязкаў, выклікаюцца неразумным выхаваннем з малых год. Людзі, не прывычаныя з дзяцінства валодаць сваімі жаданнямі, кіраваць капрызамі, стаўшы мужам і жонкай, не могуць процістаяць спакусам, падначальваць пачуццё розуму. Распешчаныя маладыя людзі не здольны на сур'ёзную любоў, бо не адчулі сапраўды чалавечай прыхільнасці да сваіх любячых, але не патрабавальных сваякоў.

Такі закон выхавання. І, як у кроплі вады, ён адлюстроўваецца ў вашай Лілі. Пра яе Вы пішаце: «калі яна вырасла, стала манюкай, беларучкай, ды яшчэ стылягай», што яна неахайная, лянцееца падмесці падлогу, прывесці

сябе ў парадак, што ўсё яе жыццё заключаецца ў тым, каб, адпрацаваўшы на заводзе, пагуляць. Яна не беражлівая. Дзе шукаць прычыну ўсяго гэтага? У святле сказанага адказ напрошваецца сам сабой — у перавазе непрацоўнай устаноўкі над працоўнай.

Калі яна — дысцыплінаваны работнік на вытворчасці, то яе сапсутасць не такая ўжо глыбокая. Але ёй патрэбна цвёрдае кіраўніцтва, бо стаіць яна на слізкай дарозе.

Хто-ж за гэта возьмецца?

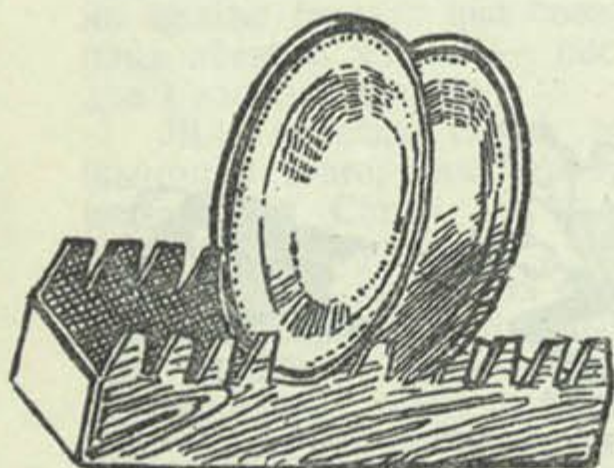
Вы зрабілі вялікую справу — шэсць год выходзілі чужых дзяцей. У Вашым пісьме адчуваецца гарачая зацікаўленасць іх лёсам, сардэчны боль з прычыны недахопаў. Захавайце-ж і надалей гэтыя якасці. Не адварочвайцеся ад пляменніцы. Вы маеце рацыю баяцца, што Ваша дачка можа пераняць дрэнныя звычкі Лілі. Але нельга згадзіцца з Вашым жаданнем адмовіць ёй у кватэры. Вы ёй адмовіце не толькі ў жыллошчы, але ў значна большым — у маральным кіраўніцтве і кантролі. Ваш маральны абавязак — зрабіць спробу выправіць дзяўчыну. Лілі ўсяго 19 год, і ў яе ўсё напера-

Карысныя парады

СУШЫЛКА ДЛЯ ТАЛЕРКАК. Вытраш памытыя талеркі, а на іх часам застаюцца варсінкі ад ручнікі. Куды гігіенічней, калі вымытыя гарачай вадой талеркі сушацца на спецыяльнай падстаўцы.

Падстаўкі для сушкі талерак могуць быць розныя. На рысунку паказана адна з іх.

З чатырох драўляных брускоў робіцца рамка. З бакоў да доўгіх спускаў прыбіваюцца фанерныя планкі, у якіх зроблены выразы. Вымытыя талеркі ўстанаўліваюцца бокам у гэтыя выразы.

РАМОНТ МЯККАЙ МЭБЛІ. Любую старую мэблю з падранай абіўкай, вылезлымі спружынамі і пакуллем можна лёгка адрамантаваць.

Калі вы возьмецеся за рамонт старога мяккага або звычайнага крэсла, то перш за ўсё акуратна выберыце паламаныя часткі мэблі. Асцярожна адпарыце абіўку, дастаньце пакулле, нарэшце, адымце тканіну, якая прытрымлівае тасёмкі з умацаванымі да іх спружынамі.

Выбіце і выкалаціце з крэсла пыл і грязь. Затым прыступайце да перавязкі спружын. Спружыны ніжнімі сваімі канцамі ўпіраюцца ў тоўстыя стужкі з суровай тканіны. Верхнія ж канцы іх перавязаны шпагатам.

Перавязку трэба рабіць крыж-накрыж. Пры гэтым сачыце, каб усе спружыны ляжалі на адной вышыні і не выпіралі ў бакі, таму што ў адваротным выпадку сядзенне будзе няроўным. Пасля таго як спружыны перавязаны, нацягваюць першую пакрышку з суровай мяшэчнай тканіны. Акуратна прыбіўшы матэрыю да краёў крэсла, можна прыступіць да набіўкі сядзення ільняным пакуллем.

Ёсць шмат матэрыялаў, якімі карыстаюцца для набіўкі сядзення мяккай мэб-

лі, але пакулле лепш, бо пасля некалькіх год карыстання яно зноў можна быць пушчана ў справу, калі яго растрэсці і выбіць пыл.

Пакулле накладваецца тоўстым роўным слоём і зверху пакрываецца яшчэ адным слоём тоўстай суравой матэрыі. На рамонт аднаго крэсла зусім даволі 1½ кілограма ільнянога пакулля.

Калі пакрышка з грубай тканіны прымацавана, можна пакрыць драўляныя часткі крэсла лакам. Лепш за ўсё для гэтага цёмныя лакі. Чорны, цёмнажоўты, карычневы або чырвоны колеры скрываюць усе тыя плямы і драпіны, якія ніякай ачысткай нельга знішчыць са старой мэблі.

Перш чым лакаваць мэблю, трэба зняць старую афарбоўку шкуркай і пасля ўжо наносіць слой новай фарбы і лаку. Пасля таго, як лак прасох, надзяецца апошняя пакрышка, якая павінна шчыльна аблягаць сядзенне. Гэтая пакрышка прымацоўваецца спецыяльнымі, так званымі абівачнымі цвічкамі ўнізе сядзення. Каб схаваць плешкі гэтых цвічкоў, паверх іх прымацоўваецца тасьма цвічкамі з бронзавымі або нікеліраванымі ўзорнымі плешкамі.

Усе гэтыя матэрыялы можна набыць у любым гаспадарчым магазіне.

Мяккае крэсла можна зрабіць без спружын. Для гэтага ўнізе сядзення нацягваецца моцная сетка з суровай тасьмы. Яна будзе падтрымліваць падушку, зробленую па размерках сядзення крэсла з суровай мяшэчнай тканіны. Падушка напайняецца ільняным пакуллем і ўмацоўваецца цвічкамі да асновы сядзення крэсла. Зверху яе трэба пакрыць мэблевай матэрыяй.

ЗАЛІўКА ГАЛЁШ. Для заліўкі галёш хатнім спосабам не трэба мець спецыяльных навываў, бо работа гэтая вельмі простая. Патрэбны наступныя інструменты: падпілак, востра адточаны шавецкі нож, які можна быць заменены вострым сцізорыкам.

Дробна нарэзаны каўчук (прадаецца пліткамі ў магазінах гумавых вырабаў) раствараюць у бензіне. Адной пліткі даволі на чвэрць літра бензіну. Можна карыстацца і гатовым гумавым клеём. З часам гэты клей гусцее, і яго трэба разбаў-

ляць бензінам, але не вельмі вадка, таму што вадкі клей дрэнна клеіць.

Перад пачаткам работы галёшы павінны быць высушаны і вычышчаны. Для лат скарыстоўваюць старыя, нікуды не вартыя галёшы.

Адзначыўшы алоўкам месца для папраўкі, вельмі старанна яго вычышчаюць ад лаку, якім пакрыты галёш, спачатку напільнікам, а пасля наждачнай паперай. Пасля выкрываюць неабходнага размеру лату, адрываюць ад яе падкладку і ачышчаюць тым-жа спосабам.

Каб зрабіць лату менш прыкметнай, краі яе з унутранага боку ўтанчаюць вострым нажом і падчышчаюць падпілкам. Пасля бяруць гумавы клей, намазваюць тонкім слоём парванае месца на галёшы і лату і пакідаюць хвілін на 20 падсохнуць.

Калі лата дрэнна прыклеіваецца, то значыць што-небудзь не дароблена: дрэнна ачышчаны галёш або не падсох клей (або, наадварот, клей перасох). У гэтым выпадку лата і галёш старанна ачышчаюцца ад клею, а пасля лата зноў намазваецца і прыклеіваецца да галёша. Канчаюць работу, пакрываючы лакам папраўленыя месцы і ўвесь галёш.

Гумавы клей можна ўжываць для наклеікі гумавых падэшваў і абцасаў. Для гэтага ачышчаюць падэшву ад броду, змазваюць клеём і падэшву абутку і выкраеную па яго форме гумавую падэшву і наклеіваюць.

ЯК ПРАСАВАЦЬ СУКЕНКІ, БЛУЗКІ, КАЎНЕРЫКІ. Сукенкі і блузкі трэба прасваць з левага боку, але канцаць прасаванне з правага, а складкі наогул лепш прасваць з левага боку, каб яны не разышліся. Прас не павінен быць вельмі гарачым, каб не спаліць матэрыю. Рэчы з баваўнянкі не трэба перасушваць. Шаўковыя і шарсцяныя рэчы заўсёды трэба прасваць праз тонкі шматок, каб не было пісагаў.

Шматок трэба намачыць, адціснуць і праз яго прасваць. Выпрасаваную рэч не хаваць адразу ж у шафу, а развесіць на 10—15 хвілін так, каб рэч не змялася і дасохла.

Вадзіць прасам трэба заўсёды па прамой нітцы і

ўдоўж і ўпоперак; прасуючы па касой нітцы, можна няроўнамерна выцягнуць адвароты, падол спадніцы і тым змяніць форму палотнішча, аздобу, а часам сапсаваць і ўсю рэч. Часам трэба пры прасаванні выцягнуць шво, напрыклад, на адкладным каўнерыку. Тады патрэбнае месца пакрываюць вільготным шматком і, трымаючы прас у правай руцэ, асцярожна цягнуць і распраўляюць левай рукой вугал або шво, праводзячы прасам па кончыку яго. Часам, асабліва ў шарсцяных матэрыях, трэба скараціць шво, якое выцягнулася. У такім разе прасуюць праз мокры шматок вельмі гарачым прасам, час-ад-часу прыціскаючы прас да знадворнага шва і даючы пары прапітаць усю матэрыю, пакуль верхні шматок будзе зусім сухі.

Парай можна абнавіць паношаную і мяккую рэч, развесіўшы яе над тазам з варам, а пасля вільготную — адпрасаваць.

ТАРКА ДЛЯ МЫЛА.

У бак для кіпячэння бялізны вам трэба пакласці мыла. Вы з цяжкасцю разразаеце вялікі кавалак на дробныя долькі. Аднак гэтую работу можна спрасціць, калі зрабіць тарку для мыла.

На дошчачцы ўмацуйце некалькі бляшаных каўпачкоў ад бутэлек. Да аднаго краю дошчачкі прыбіце кручкі. З дапамогай іх тарку можна павесіць на край пральнага бака або начовак. Мыльная стружка будзе падаць у бак або ў начоўкі.

ЗАСОЛКА АГУРКОЎ

Лепшымі гатункамі для засолкі лічацца агуркі Нежынскія, Мурамскія і Вязнікоўскія. Агуркі для засолкі адбіраюць свежыя, зялёныя, аднолькавыя па размеру. Яны павінны быць сабраны раніцай і пасолены ў гэты-ж дзень. На дно бочкі або кадушкі кладуць трэцюю частку нарыхтаваных для засолу спецый, да паловы насыпаюць агуркоў, на іх кладуць наступную трэцюю частку спецый, бочку напаўняюць агуркамі даверху, кладуць апошнюю порцыю спецый і заліваюць расолам. Калі засол праводзіцца ў кадушцы, то зверху кладзецца драўляны круг, на яго прэс, каб агуркі былі ў расоле.

Калі засолка праводзіцца ў бочачках, то іх закрываюць і заліваюць расолам праз шпунтовую адтуліну, якую закаркоўваюць драўляным коркам з палатнянай пракладкай.

Для захавання агуркі ставяць у халоднае месца — у склеп або на льоду. Лепшымі па якасці атрымліваюцца агуркі, якія захоўваюцца пры тэмпературы да 5 градусаў цяпла. Пры больш высокай тэмпературы агуркі набываюць павышаную кіслотнасць і якасць іх зніжаецца.

Для засолкі 100 кг агуркоў патрэбна спецый часнаку, буйна нарэзанага, 300 гр, кропу 3 кг (у стады цвіцення або насеннай), хрэну 0,5 кг (кораня, нарэзанага долькамі), лісту чорных парэчак 1 кг, солі для дробных агуркоў 800 гр, для буйных — 1 кг 40 гр на вядро вады (12 літраў).

Для сальнення агуркоў лепш ужываць гэтаваную астуджаную ваду. Іакімжа спосабам засольваюць зялёныя памідоры.

Перад засолкай трэба агледзець кадушкі, каб яны не цяклі, звонку дно заліць варам, драўляныя кружкі падагнаць.

СРОДАК СУПРОЦЬ УКУСУ ПЧОЛ. Вельмі добры, але мала вядомы сродак супроць укусу пчол — гэта самая звычайная сінька. Пасля таго як вынята джала, укушанае месца змочваюць слаба разведзенай сінькай некалькі раз на працягу адной-двух гадзін. Такім чынам зусім пазбаўляюцца ад болю і ўспухання хворага месца.

* * *

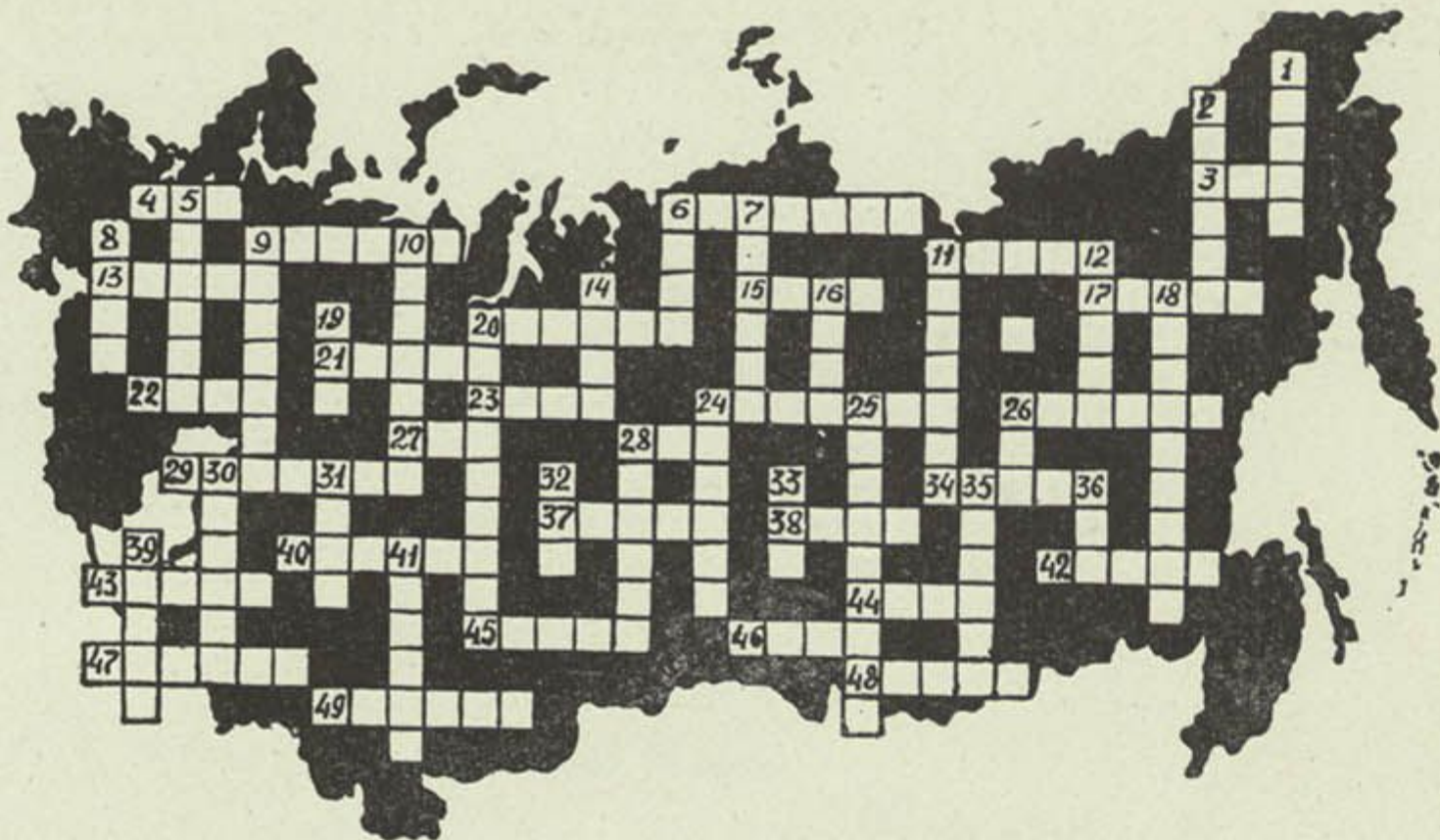
Прыгарэлую яду яшчэ можна выратаваць, калі адразу-ж перакласці яе ў чыстую каструлю, накрыць сурвэткай, насыпаць зверху соллю і працягваць варыць.

* * *

Калі вы адкрылі слоік з таматам і хочаце захаваць ад плесні, насыпце зверху соллю і ўліце некалькі кропель алею.

* * *

Каб захаваць нявыкарыстаныя яечныя бялкі на працягу некалькіх дзён, заліце іх халоднай вадою.

КРАСВОРД

Па гарызанталі: 3. Сталіца аўтаномнай рэспублікі. 4. Прыток Дона. 6. Аўтаномная рэспубліка на Поўночным Каўказе. 9. Возера ў Сібіры. 11. Сталіца саюзнай рэспублікі. 13. Саюзная рэспубліка. 15. Рака ў Сібіры. 17. Курорт на Чорным моры. 20. Горад у Грузінскай ССР, порт. 21. Горад у Краснадарскім краі. 22. Прыток Волгі. 23. Прыток ракі Віцім. 24. Горад у Туркменскай ССР. 26. Горад у Ленінградскай вобласці. 27. Рака ў Агінскай Бурат-Мангольскай нацыянальнай акрузе. 28. Горад на беразе Охотскага мора. 29. Нацыянальнасць. 34. Горад, дзе маладая Чырвоная Армія атрымала першую перамогу. 37. Возера ў Эвенкійскай нацыянальнай акрузе. 38. Горы на мяжы Еўропы і Азіі. 40. Важны прамысловы цэнтр у Сібіры. 42. Возера ў БССР. 43. Горная сістэма ў СССР. 44. Горад на рацэ Іртыш. 45. Рака на Украіне. 46. Рака на Далёкім Усходзе. 47. Сталіца аўтаномнай рэспублікі. 48. Горад на Украіне. 49. Горад на рацэ Нёман.

Па вертыкалі: 1. Рака на Беларусі. 2. Горад у Кіргізкай ССР. 5. Рукаў ніжняй Волгі. 6. Аўтаномная рэспубліка. 7. Возера ў Сярэдняй Азіі. 8. Горад на лініі Масква — Ленінград. 9. Цэнтр Алтайскага краю. 10. Горад на рацэ Цёшы, у Горкаўскай вобласці. 11. Порт на Далёкім Усходзе. 12. Цэнтр Чувашскай АССР. 14. Горад — старэйшая кузня рускай зброі. 16. Рака, якая ўпадае ў Фінскі заліў. 18. Горад-герой. 19. Рака ў Ямала-Ненецкай нацыянальнай акрузе. 20. Горад ва Узбекскай ССР. 24. Прыток Енісея. 25. Порт каля берагоў Белага мора. 26. Рака, якая ўпадае ў Тазоўскую губу. 28. Порт каля берагоў Берынгава мора. 30. Горад у Латвійскай ССР. 31. Балтыйскі порт. 32. Правы прыток ракі Об. 33. Горад у Іванаўскай вобласці. 35. Цэнтр Хакаскай аўтаномнай вобласці. 36. Горад у Башкірскай АССР. 39. Прыток Лены. 41. Горад на рацэ Дон.

АДКАЗЫ НА КРАСВОРД, ЗМЕШЧАНЫ У № 7.

Па гарызанталі: 4. Рататар. 7. Артур. 8. Акорд. 10. Адпор. 11. Тракт. 12. Марал. 17. Барак. 19. Сахалін. 20. Палац. 21. Літаратар. 22. Кантрабас. 24. Паэма. 26. Матэрыя. 27. Дэкан. 31. Наваі. 32. Старт. 33. Абрус. 35. Ампер. 36. Аркан. 37. Гімалаі.

Па вертыкалі: 1. Чадра. 2. Мадапалам. 3. Радар. 5. Атака. 6. Волат. 7. Аорта. 9. Драма. 13. Рафінад. 14. Сарафан. 15. Лінатып. 16. Ганарар. 18. Карма. 20. Парад. 23. Дэкаратар. 25. Крама. 28. «Экран». 29. Рампа. 30. Этыка. 33. Армія. 34. Салат.

Адказны рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія: К. А. АБУШЭНКА, М. Н. БАРСТОК, Г. Л. ДАЗОРЦАВА, А. Н. ЗАХАРАВА, М. Ф. НІКІФАРАВА, Ф. А. НОВІКАВА, А. І. ФЕДАСЮК, В. І. ФІЛІПАВА.

АТ 03554.

Журнал «Работница и крестьянка» на беларуском языке. Издание ЦК КП Белоруссии.

Папсісана да друку 30/VII-57 г. Адрас рэдакцыі: Мінск. Праспект імя Сталіна. Дом друку. Пакой 23. Тэлефон 3-17-51.

Друкарня імя Сталіна. Мінск. Цана 1 р. 80 к. Дадатак — выкрайка. Друк. арк. 3. Аўт. арк. 4. Тыраж 115 000 экз. Зак. 503.

1964 г.

Дзякуй глебе,
што кожнае зернятка сокам,
нібы маці грудзямі,

ўскарміла, ўспаіла.
Дзякуй сонцу,

што ў небе

хадзіла высока
і сцяблам аддавала
бацькоўскую сілу.
Дзякуй цёплым дажджам
і халоднай расе
за жыты, што ўзраслі
ў небывалай красе.
Але болей за ўсё
мне падзякаваць трэба
не дажджам, не расе,
не зямлі і не небу.
Дзякуй рупным рукам,
што заўжды ў мазалях,
без якіх

каласам

не звінец у палях!

Артур ВОЛЬСКІ.